

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน (Literature-based Approach)
  - 1.1 ทฤษฎี แนวคิด และหลักการพื้นฐานการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language)
  - 1.2 แนวคิด และหลักการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
    - 1.2.1 แนวคิดและหลักการการจัดการเรียนการสอน
    - 1.2.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์
  - 1.3 วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม
  - 1.4 การจัดกิจกรรมการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
    - 1.4.1 หลักการจัดกิจกรรม
    - 1.4.3 ประเภทกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 1.5 การประเมินผล
    - 1.5.1 การประเมินผลตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ : ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) และพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio)
    - 1.5.2 ความสำคัญพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio)
    - 1.5.3 ลักษณะของพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio)
    - 1.5.4 หลักและวิธีการประเมิน
2. พัฒนาการทางภาษาของเด็กที่เริ่มเรียนการรู้หนังสือ
  - 2.1 พัฒนาการด้านการอ่าน
  - 2.2 พัฒนาการด้านการเขียน
3. การพัฒนาโปรแกรมการสอน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน (Literature-based Approach)

1. ทฤษฎี แนวคิดและหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

1.1 ความเรียง

หลังจากที่นักการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือให้แก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังไว้ ได้มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาจำนวนหนึ่งพยายามศึกษาธรรมชาติการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้หนังสือ(Literacy)ของเด็ก พบว่าเด็กมีธรรมชาติการเรียนรู้ที่คิดตัวก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียน อันหมายถึงความรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับภาษา เช่น ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับหนังสือและตัวหนังสือ ทักษะในการอ่าน การออกเสียงของคำ ประโยค หรือหลักเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งความรู้ดังกล่าวเด็กเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบและการลองผิดลองถูกในทุกด้านจนกระทั่งสมบูรณ์ที่สุดในลักษณะแบบองค์รวม(Holistic) ด้วยความรู้ดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาการสอนภาษาแนวใหม่เรียกว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ซึ่งเป็นแนวการสอนภาษาที่ส่งเสริมธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาของเด็ก

1.2 ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) มีทฤษฎีพื้นฐานมาจากทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติของภาษา และทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติการเรียนรู้ อ่าน เขียน ในระบบภาษา ดังนี้ (บุษบง ต้นตวงศ์, 2536)

1) ทฤษฎีว่าด้วยระบบของภาษา

ภาษาประกอบด้วระบบ 3 ระบบ คือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง หัวใจของภาษาคือความหมาย ไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบ สถานการณ์กำหนดคำซึ่งกำหนดความหมายในการสื่อสารอีกทีหนึ่ง เด็กจะไม่พยายามเขียนด้วยการสะกดคำไปที่ละตัว แต่เด็กจะคิดหาคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ด้วยเหตุนี้เด็กจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักเสียงของตัวอักษรก่อนจึงจะสามารถสื่อความหมายโดยการเขียนได้ การเขียนเพื่อสื่อความหมายเป็นกระบวนการที่กำหนดโดยสถานการณ์ การสอนเขียนสำหรับเด็กจึงไม่แยกการเขียนออกเป็นทักษะเดี่ยวๆหลายๆทักษะ แต่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจสิ่งต่างๆรอบตัวและใช้กระบวนการเขียนเพื่อศึกษาสิ่งที่เขาสำรวจ

ไฮร์ชแมน และ กอร์ซิว (Hirschmann and Gor Ziv, 1997) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) มีใช้วิธีสอนแต่เป็นปรัชญา จัดอยู่ในกลุ่มปรัชญา Progressive-Open Education และ Critical Education โดยเชื่อว่าการเขียนและการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการของเด็ก เด็กเรียนเขียนอ่านเพราะว่าการอ่านและการเขียนนั้นเกี่ยวข้องกับ ตัวเด็ก ส่วนครูมีหน้าที่สร้างบรรยากาศที่อิสระในการเขียนและการอ่าน

2) ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิดและสัญลักษณ์สื่อสาร

ภาษาเป็นสัญลักษณ์ประเภทหนึ่งในการสื่อสารซึ่งไม่สามารถถ่ายทอด ความคิดทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ สัญลักษณ์ที่ใช้ต้องเหมาะกับเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เด็กต้องคิดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความคิดและถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ สัญลักษณ์ที่สามารถสื่อ ความหมายได้มีหลายรูปแบบได้แก่ ภาษา ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ละคร และ ทัศนศาสตร์ ถ้าเด็กไม่สามารถสื่อความคิดด้วยภาษาเขียน เด็กจะเปลี่ยนเป็นวาดภาพแทน ศิลปะ ช่วยให้เด็กรวบรวมความคิดก่อนจะเขียนและช่วยให้เด็กทำงานต่อไป ทั้งๆที่ความคิดในการเขียน ชะงัก ในช่วงการเขียนควรมีเครื่องเขียนหลายชนิดให้เด็กได้ทดลองใช้วิธีการต่างๆที่ช่วยให้สื่อ ความหมายได้ดี

ไวโกตสกี (Vygotsky, 1986 อ้างถึงใน ฮารี สัททหวิ, 2535) กล่าวว่า อิทธิพลของสังคมและบุคคลอื่นมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวคือ เด็กจะเรียนรู้ทีละน้อยโดย ได้รับความแนะนำจากผู้อื่น จนเด็กสามารถคิดและเกิดความรู้ภายในคนได้ ฉะนั้นแนวการสอน ภาษาแบบธรรมชาติจึงเน้นให้มีปฏิสัมพันธ์ การสนทนาโต้ตอบ และการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกัน และกัน

ฮอลดิเดย์ (Halliday, 1975) กล่าวว่า การใช้ภาษาของเด็ก มีความมุ่งหมาย ต่างๆ ดังนี้ 1) เด็กใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงความต้องการ 2) เด็กใช้ภาษาเพื่อควบคุม พฤติกรรมของผู้อื่น 3) เด็กใช้ภาษาในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 4) เด็กใช้ภาษาแสดงความเป็น ตัวของตัวเอง 5) เด็กใช้ภาษาเพื่อค้นหาข้อมูล 6) เด็กใช้ภาษาในการคิดสร้างสรรค์จินตนาการ 7) เด็กใช้ภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากที่เด็กคิดและรับรู้

3) ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา

ทฤษฎีนี้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการในการเขียนว่า คนทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป ประสบการณ์จากการอ่านและฟังวรรณกรรมเป็นข้อมูลและแบบอย่างให้เด็กได้เขียน การที่เด็กเขียนทั้งที่ไม่รู้จักคำและต้องให้ครูบอกสะกดทำให้เด็กได้เห็นความเสี่ยงที่เด็กรู้จักนั้นมีสัญลักษณ์ตัวอักษรแทนได้ เด็กจะเริ่มเข้าใจว่าในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เขาต้องใช้อักษรที่มีทั้งรูปและเสียงแทนความหมาย รูป เสียงและความหมายที่เด็กใช้ต้องสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้อ่าน มิฉะนั้นสิ่งที่เขาเขียนจะไม่สื่อความหมาย ด้วยเหตุนี้เด็กจึงต้องพยายามจำแนกและจดจำรูปตัวอักษรที่เด็กเห็นรอบๆตัวไปพร้อมกับจำแนกและจดจำเสียงตัวอักษร

กู๊ดแมน (Goodman, 1986 อ้างถึงใน ھرรมา นิลวิเชียร และทรรพรศมี เถาธรรมสาร, 2534) ผู้ปกครองสำคัญในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ได้คัดค้านแนวความคิดการให้เด็กเรียนภาษาโดยการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ โดยอธิบายว่าคนไม่ชนกแก้วที่เปล่งเสียงอย่างไม่รู้ความหมาย ภาษาของมนุษย์เป็นตัวแทนความคิดของผู้ใช้ภาษา ไม่ใช่แทนสิ่งที่ผู้อื่นพูดได้ มนุษย์รวบรวมสัญลักษณ์ต่างๆอันได้แก่ เสียงในภาษาพูดและตัวอักษรในภาษาเขียนมาสร้างเป็นคำเพื่อใช้แทนสิ่งต่างๆแทนความรู้สึกนึกคิด มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อจุดประสงค์ในการสื่อสาร อีกทั้งยังใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดและการเรียนรู้ด้วย

1.8 หลักการสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

มีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดและหลักการในการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังต่อไปนี้

มอส และ โนเดน (Moss and Noden, 1994) ได้ให้แนวคิดในการสอนภาษา ดังนี้

- 1) ภาษาของเด็กเป็นพื้นฐานในการสอนภาษาให้แก่เด็ก
- 2) ภาษาที่ใช้สอนเป็นภาษาที่ใช้สำหรับการสื่อสาร
- 3) หัวใจของภาษา คือ ความหมาย
- 4) การฟัง พูด อ่านและเขียน เป็นสิ่งที่ต้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- 5) การเขียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการรู้หนังสือ(literacy)
- 6) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการรู้หนังสือต้องเป็นกิจกรรมที่มีความหมาย

สตรีกแลนด์ และ มอร์โรว์ (Strickland and Morrow, 1990) กล่าวว่า

- 1) เด็กสามารถอ่านและเขียนอย่างมีความหมายโดยการใช้ประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องก่อนแนะนำความคิดใหม่
- 2) เด็กเริ่มอ่านและเขียนอย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อเด็กได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีภาษาเขียน เช่น สลาก ป้ายคำแนะนำต่างๆ ฯลฯ และเห็นแบบอย่างการอ่านและการเขียนของผู้ใหญ่
- 3) เด็กเรียนรู้การอ่านได้ดีที่สุด เมื่อพบว่าการอ่านมีประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเด็กเอง
- 4) เด็กสามารถใช้รูปแบบภาษาเขียนที่สมบูรณ์ เมื่อเด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาในสถานการณ์ที่หลากหลาย และได้ฟังการอ่านโคลงกลอน คำคล้องจอง นิทาน ฯลฯ

กู๊ดแมน (Goodman, 1986 อ้างถึงใน ھرรษา นิลวิเชียร และ ھرรชรัศม์ เ่งษรรรมสาร, 2534) ได้กล่าวถึงหลักในการสอนภาษาไว้ว่า

- 1) ภาษาที่ใช้สอนต้องมีความหมายที่สมบูรณ์ (Bolton and others, 1991 ; Kucer, 1991) มีใจความครบถ้วน และเน้นความสัมพันธ์ของการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน
- 2) เนื้อหาในการเรียนภาษาสำหรับเด็ก คือ ประสบการณ์จริงที่เด็กได้ฝึกกระบวนการคิดในการใช้ภาษาอย่างมีจุดมุ่งหมายในสถานการณ์ที่หลากหลาย (Bolton and others, 1991 ; Daniel, 1988)

- 3) การเรียนภาษาสามารถเรียนได้จากการใช้ภาษาในการเรียนทุกวิชา
- 4) การสอนภาษาควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมภาษาที่เด็กริเริ่มขึ้นเอง

(Shapiro and Doiron, 1987; Morrow, 1989)

- 5) การสอนภาษา ต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำกิจกรรมภาษาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก โดยครูมองข้อคิดของเด็กว่า คือ ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และสนับสนุนให้เด็กกล้าพูด กล้าทำ เพื่อให้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น (Shapiro and Doiron, 1987; Day and Swtenburg, 1978)

ฮารี สัณหจวี (2535) ได้กล่าวถึงหลักการสอนภาษาคตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

- 1) การสอนภาษาต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ ชิมซาบเรื่องราวในหนังสือ โดยครูอ่านหนังสือให้ฟังทุกวันและสนทนาพูดคุยกับเด็ก ให้เด็กเล่าเรื่องโดยการพูดและการเขียน การวาดหรือ การแสดง

2) การสอนภาษาต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล สอนตามระดับความสามารถที่แตกต่างกัน เด็กเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ครูในการเตรียมและวางแผนในการสอน

3) การสอนภาษาต้องส่งเสริมให้เด็กสนใจและรักที่จะเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเรื่อง หรือหนังสือที่สนใจ

4) การสอนภาษาต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาในความมุ่งหมายที่ต่าง ๆ กัน เช่น จดหมาย หนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศ ฉลากยา ฯลฯ

5) การสอนภาษาต้องเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และครู การปฏิสัมพันธ์จะเป็นไปในทางสนับสนุนให้กำลังใจ และช่วยเหลือส่งเสริมกัน

6) การสอนภาษาควรให้เด็กมีความมั่นใจกล้าเสี่ยงที่จะพูด อ่านและเขียนโดยไม่กลัวผิด

คอร์เนต และ แบลงเคนชิพ (Cornett and Blankenship, 1990) ได้ให้หลักการในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ว่าการเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้ง่ายและดีที่สุดเมื่อ

1) เป็นการเรียนที่เกิดขึ้นในบรรยากาศการใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติ หลากหลาย และสนุกสนานสำหรับเด็ก

2) เป็นการเรียนในลักษณะองค์รวม(whole) ไม่แยกเป็นทักษะย่อยๆ

3) เป็นการเรียนที่มีลักษณะบูรณาการ ผสมผสานรูปแบบการสื่อสารต่างๆ เข้าด้วยกัน

4) เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีจุดมุ่งหมายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง

5) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์อย่างกระตือรือร้น(active) ภายใต้อบรบอบที่ส่งเสริมให้เรียนรู้ภาษา

6) เป็นการเรียนที่มีกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยในการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ อย่างคล่องแคล่ว

7) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนมีทางเลือกในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย

8) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจที่จะเสี่ยง ทดลองทำ ถามทำถาม แสดงความคิดเห็น โดยครูเคารพในความคิดเห็นของนักเรียน

9) เป็นการเรียนที่ส่งเสริมและสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก

รัคเคด และ รัคเคด (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้อธิบายในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการการอ่านและการเขียนของนักเรียนตามลักษณะพัฒนาการทางภาษาและการรู้หนังสือดังนี้

- 1) เด็กมีส่วนเกี่ยวข้องในพัฒนาการของภาษาและการรู้หนังสือของตนเอง เด็กสร้างทฤษฎี ทดสอบสมมติฐาน สร้างความหมายขณะที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งรอบตัว
- 2) การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการรู้หนังสือ ตามมาภายหลังพฤติกรรมที่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจในหน้าที่ของตัวอักษรของเด็ก
- 3) เด็กเข้ามาเรียนโดยมีความสามารถทางภาษาระดับสูงคิดด้วยคำช่วย พัฒนาการทางการอ่านและการเขียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตลอดเวลาที่เรียนในลักษณะชุกชานและมีความสัมพันธ์กัน
- 4) พัฒนาการการอ่านและการเขียนของเด็ก สภาพแวดล้อมทางภาษา การรู้หนังสือที่บ้านและชุมชน มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเจริญงอกงามทางภาษาและการรู้หนังสือ
- 5) การบรรลุความสามารถด้านการอ่าน-เขียน ได้รับอิทธิพลจากความรู้เกี่ยวกับภาษาและสิ่งรอบตัวของเขา ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่างๆและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการรู้หนังสือรวมทั้งต้นแบบของภาษาที่เด็กมี (ครอบครัว ครูและกลุ่มเพื่อน) กิจกรรมประจำวันเกี่ยวกับภาษาและการรู้หนังสือ และโอกาสที่จะได้ใช้ภาษาโดยการมีปฏิสัมพันธ์อย่างมีความหมายสำหรับเด็ก

ทั้งนี้ รัคเคดและรัคเคด (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่าการสอนภาษาแบบธรรมชาติมีจุดมุ่งหมายรวมกันกับการสอนโดยใช้แบบเรียนและการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ในการพัฒนาทักษะการอ่านเขียนให้สูงสุดตามศักยภาพของเด็ก การสอนภาษาแบบธรรมชาติมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานมากกว่าในแง่ของแนวการจัดการเรียนการสอนและกลวิธีที่ใช้โดยที่มีจุดเน้นอยู่ที่การเลือกวรรณกรรมเต็มรูปและมุ่งเน้นการตอบสนองตามธรรมชาติต่อวรรณกรรม นอกจากนี้แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติยังได้บูรณาการพัฒนาการด้านการอ่านและการเขียนเข้าด้วยกันอย่างชัดเจน

แนวของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ถือว่าการอ่านการเขียนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงและต้องพัฒนาขึ้นในบริบททางสังคมของชั้นเรียน จุดมุ่งหมายโดยรวมของการพัฒนาความสามารถในการสร้างความเข้าใจทั้งในด้านการอ่านและการเขียนถือเป็นจุดมุ่งหมายระดับต้นๆ

จุดมุ่งหมายทางการเรียนการสอนที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ เช่น การวิเคราะห์คำ ความเข้าใจในการอ่าน คำศัพท์ การแสดงออกทางภาษา

วรรณกรรม ทักษะการเขียนและกระบวนการคิด อย่างไรก็ตามแนวคิดในการพัฒนาทักษะดังกล่าว มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด จากการพัฒนาทักษะที่กำหนดไว้ล่วงหน้าที่พบในแนวการสอน โดยใช้แบบเรียน ซึ่งครูเป็นผู้ตัดสินใจเพียงลำพังเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เวลา การเรียนรู้ และแผนการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนในการแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า

แคมโบร์น และ เทอร์บิลด์ (Cambourne and Turbill, 1987 cited in Ruddell and Ruddell, 1995) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติซึ่งเป็นเงื่อนไขและองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลสูงสุด ลักษณะสำคัญเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและประเมินความก้าวหน้าของเด็กดังที่สรุปได้ดังนี้

- 1) นักเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา มีงานเขียนอยู่ทุกที่ เช่น ตั๋วรถโดยสาร ป้ายนิเทศ นิตยสาร รายงานและตำรา งานวาดและเขียนของนักเรียน ฯลฯ มีการอ่านหนังสือร่วมกัน และกิจกรรมทางภาษาอื่นๆในห้องเรียนในแต่ละวัน
- 2) นักเรียนและครูกระตือรือร้นที่จะเข้าเกี่ยวข้องกับภาษาอย่างมีความหมายใน รูปแบบของการกระทำ ห้องเรียนเต็มไปด้วยเสียงของการสนทนาขณะทำงานและเล่น กิจกรรมในชั้นเรียนจะมีชีวิตชีวาด้วยการทำด้วยเสียง ครูและนักเรียนกระตือรือร้นที่จะถามและตอบคำถาม ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ย้อนระลึกถึงและเชื่อมโยงกับพื้นความรู้เดิม ส่งเสริมการคาดคะเนทั้งระหว่างและหลังการอ่าน
- 3) ภาษาเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตจริง มีการให้โอกาสนักเรียนอ่านและเขียนตามความต้องการของตนเอง
- 4) นักเรียนมีอิสระในการเลือกวิธีเรียน และสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง
- 5) การตอบสนองที่ดีเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียน ได้มีการพัฒนาต่อไป

ครุคแซงค์ (Cruikshank, 1987 cited in Gordon and Browne, 1993) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language)เป็นวิธีการสอนที่นิยมแพร่หลายในทศวรรษที่ผ่านมา เป็นสิ่งที่แตกต่างจากการสอนแบบเดิมที่ใช้แบบเรียนเป็นหลัก(Traditional basal approach) ทั้งทฤษฎีและวิธีการ เพราะเป็นการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง(Child centered) กิจกรรมในหลักสูตรมาจากความสนใจ ความต้องการและระดับพัฒนาการของเด็ก มีการส่งเสริมเชื่อมโยงบูรณาการในรูปของหน่วย(theme)ที่มีความหมายเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่เด็ก

ได้รับการส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนความคิดและเสนองานกับผู้อื่น เป็นการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับสังคม การประเมินเน้นการประเมินพัฒนาการของเด็กตลอดเวลาโดยใช้พอร์ตโฟลิโอของนักเรียน (student portfolio)

จากทฤษฎี แนวคิด และหลักการดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนการสอนภาษาในอดีตได้ประสบปัญหาต่างๆมากมาย จึงมีการพยายามค้นหาแนวการสอนใหม่ๆเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันนักการศึกษาและนักจิตวิทยากลุ่มหนึ่งได้ค้นพบธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาของเด็กอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนภาษา ข้อค้นพบดังกล่าวได้พัฒนามาเป็นทฤษฎี แนวคิดและหลักการพื้นฐานการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ซึ่งให้ความสำคัญแก่การสอนภาษาที่สอดคล้องและ ส่งเสริมลักษณะการเรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติของเด็ก การสอนภาษาแบบธรรมชาติมุ่งให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบการเรียนรู้ของเด็กในทุกด้านในลักษณะแบบองค์รวม(Holistic) ไม่มีลำดับขั้นในการเรียนการสอนที่ชัดเจน หากแต่มีลักษณะเป็นแนวคิดและหลักการที่ช่วยเป็นกรอบให้การจัดการเรียนการสอนได้ประสบผลสำเร็จ เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง ต่อมาได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนแนวใหม่บนพื้นฐานทฤษฎี แนวคิด และหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ซึ่งใช้วรรณกรรมเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เรียกว่า การเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach)

2. การสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-Based Approach)

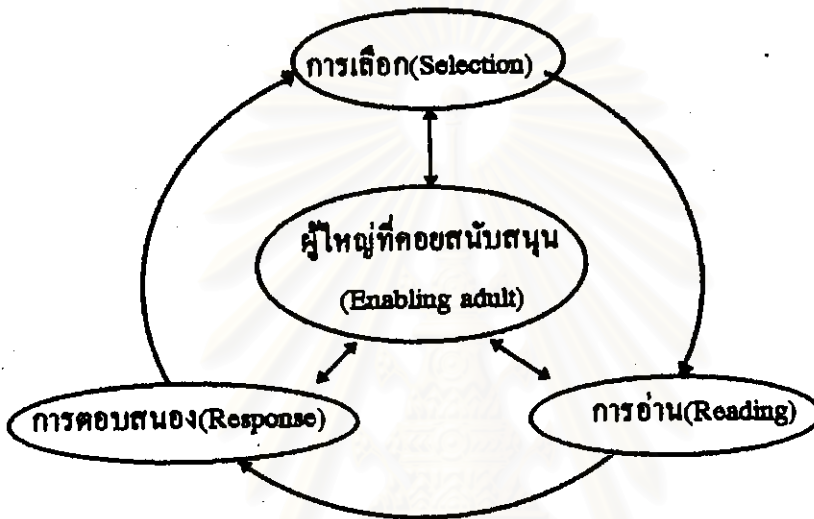
2.1 แนวคิดและหลักการการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

2.2.1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสอนโดยรวม

มีนักการศึกษาได้เห็นแนวคิดและหลักการในการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach) อันมีพื้นฐานความเชื่อบนการสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ดังนี้

นิโคล และ โรเบิร์ตส (Nicol and Roberts, 1993) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายหลักของโปรแกรมวรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based program) ไม่เพียงแต่เพื่อพัฒนาศักยภาพในการอ่านของนักเรียนเท่านั้น แต่เพื่อส่งเสริมให้รักการอ่านตลอดชีวิต ไม่เพียงแต่ให้สามารถอ่านได้เท่านั้นแต่ให้สามารถเลือกที่จะอ่านได้ด้วย รัดเดลและรัดเดล(Ruddell and Ruddell, 1995) กล่าวว่า เด็กเป็นนักทดสอบ นักตั้งสมมติฐาน นักสร้างทฤษฎีที่กระตือรือร้น เพื่อเรียนรู้ภาษา

พัฒนาทักษะการรู้หนังสือ และพัฒนาศักยภาพในการอ่านเขียนต่อวรรณกรรมที่ตนเองสนใจ นิโคล และ โรเบิร์ต (Nicoll and Roberts, 1993) เชื่อว่าการพัฒนากระบวนการเขียนเพื่อส่งเสริมการอ่านนั้น ไม่มีวิธีใดที่ดีไปกว่า วงจรการอ่าน(reading circle) ของแชมเบอร์ส(Chambers, 1985) ซึ่งได้เสนอลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการอ่านให้นักเรียนมีลักษณะที่ดีในการอ่าน ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 วงจรการอ่านของเด็ก(reading circle)ของแชมเบอร์ส(Chambers, 1985 cited in Nicoll and Roberts, 1993)

วงจรการอ่านเริ่มจากการเลือก (Selection) ในสังคมข้อเขียนที่จะเลือกมาอ่านมีอยู่มากมาย เด็กจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการเลือกหนังสือ ซึ่งแชมเบอร์ส(Chambers, 1985) อธิบายว่าครอบคลุมการหาเวลาและบรรยากาศเพื่อการอ่านอย่างตั้งอกตั้งใจ

การอ่านมักตามด้วยการสะท้อน (response) จากผู้อ่านว่า เสรีา ไกรชนุกสนาน บางครั้งผู้อ่านอาจต้องการพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือกับคนอื่นหรือนักอ่านคนอื่น ถ้าเรื่องราวในหนังสือนั้นสนุกสนานก็ย่อมได้รับการเล่าซ้ำ หลังจากนั้นวงจรการอ่านก็จะเริ่มต้นใหม่

ผู้ใหญ่ที่คอยสนับสนุน(enabling adults) คือผู้เตรียมการ กระตุ้น สนับสนุน และสะท้อน เป็นผู้เตรียมหนังสือและเวลาที่ใช้ในการอ่าน จัดสถานที่ กระตุ้นให้เป็นนักอ่านอย่างมีชีวิตชีวา สนับสนุนการอ่านออกเสียง เป็นตัวอย่างของนักอ่านที่ดี เป็นผู้ตอบสนอง สะท้อน ช่วยผู้อ่านเป็นรายบุคคล ด้วยเหตุนี้ อีเลียสัน และ เจนคินส์(Eliason and Jenkins, 1990) จึงกล่าวว่าการต้องรู้ถึงความหลากหลายของวรรณกรรมสำหรับเด็ก อ่านให้มาก เข้าใจลักษณะของวรรณกรรม และรวบรวมแหล่งของวรรณกรรม

ฮิลแมน (Hillman, 1995) กล่าวว่า ครูสามารถใช้วรรณกรรมเด็กเพื่อใช้เป็นฐานในการอ่านและในหลักสูตรการสอนภาษาในโรงเรียนประถมศึกษา การอ่านวรรณกรรมเป็นการอ่านที่มีประโยชน์ ช่วยให้นักเรียนได้ซึมซาบรูปแบบของภาษาเขียน (Wepner and Feeley, 1993) การสอนในระดับประถมต้นมุ่งให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้และรักการอ่านผ่านวรรณกรรม

สตริง และ นอร์ดเบิร์ก (Stewing and Nordberg, 1995) ได้เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างการสอนโดยใช้แบบเรียนเป็นฐาน (Text-based) และการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน (Literature-based) ไว้ดังนี้

การสอนโดยใช้แบบเรียนเป็นฐาน (Text-based)	การสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน (Literature-based)
(1) เรียงลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน ค่อยๆเพิ่มความยากขึ้นเรื่อยๆ	(1) การจัดลำดับเนื้อหาขึ้นอยู่กับความต้องการความสนใจของเด็ก
(2) ใช้แบบเรียนเป็นโครงสร้างหลักของโปรแกรม	(2) ใช้แบบเรียนเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับครูและนักเรียนที่จะค้นคว้าเมื่อต้องการ
(3) มีการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนไว้ล่วงหน้าก่อนทำการสอน	(3) ปล่อยให้เนื้อหาที่จะเรียนเป็นไปตามความสนใจและระดับความสามารถของเด็ก
(4) สอนทักษะต่างๆให้แก่เด็กทั้งกลุ่มเหมือนกัน	(4) ค้นหาและระบุว่าเด็กคนใดต้องได้รับการสอนทักษะใด
(5) ใช้แบบทดสอบที่จัดพิมพ์จำหน่ายในการประเมินและรายงานผลความก้าวหน้าของเด็ก	(5) ใช้แบบประเมินอย่างไม่เป็นทางการที่ครูสร้างขึ้นหลายๆอย่างเพื่อบันทึกและรายงานความก้าวหน้าของเด็ก

2.1.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน

มีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) เด็กอ่านและตอบสนองต่อวรรณกรรมที่ตนสนใจ แม้ว่าบางครั้งเป็นงานเขียนที่ยากแต่ก็ไม่นับอุปสรรคต่อการเรียนรู้ระดับความสามารถของเด็ก (Ruddell and Ruddell, 1995)

2) เด็กไม่จำเป็นต้องเข้าใจคำทุกคำในเรื่อง แต่ต้องเข้าใจเค้าโครงและความหมายโดยรวมของเรื่อง (Ruddell and Ruddell, 1995)

3) เด็กควรได้มีเวลาอ่านหนังสือที่หลากหลายทั้งบทร้อยกรอง บันเทิงคดีและสารคดี (Ruddell and Ruddell, 1995)

4) วรรณกรรมที่ใช้อ่านควรช่วยให้สามารถคาดคะเนได้ เช่น เป็นเรื่องที่น่าสนใจเพื่อให้สามารถควบคุมและมั่นใจในความสามารถของตนเอง (Fisher and Terry, 1990)

5) งานเขียนของเด็กควรมาจากวรรณกรรมและประสบการณ์จริง (Hatch, 1987 cited in Eliason and Jenkin, 1990)

2.1.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และบรรยากาศในการเรียนการสอน

ฟิชเชอร์ และ เทอรี (Fisher and Terry, 1990) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ดังนี้

1) ครูควรให้เกิดริ้วรอยที่นักเรียนคิดตัวมาจากบ้านและใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา

2) ในระยะแรกๆของการเรียนรู้ครูควรส่งเสริมความตั้งใจในการเขียนของนักเรียน โดยยังไม่ต้องใส่ใจเกี่ยวกับความรู้เรื่องตัวหนังสือหรือความถูกต้องของการสะกดคำ

3) ครูควรส่งเสริมการลองผิดลองถูกในการอ่านและการเขียน โดยถือว่าความผิดพลาดเป็นธรรมชาติและเป็นพัฒนาการของนักเรียน

4) ครูควรเป็นแม่แบบให้นักเรียนได้เลียนแบบ ครูควรใช้ภาษาด้วยความชื่นชมเพื่อให้นักเรียนเห็นแบบอย่างและส่งเสริมการอ่านการเขียนของนักเรียน

2.1.4 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดสภาพห้องเรียน

การเอาใจใส่ในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและการเลือกวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระบวนการสอนอ่านเขียนประสบผลสำเร็จได้ การจัดวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสม สามารถเพิ่มคุณภาพและประเภทพฤติกรรมการอ่านออกเขียนได้แก่เด็กอย่างมากมาย (Rivlin & Weinstein, 1984) ผลการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการอ่านชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีคุณค่าต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้หนังสือของเด็ก (Morrow and Weinstein, 1986)

แนชและมัวร์(Nash, 1981 and Moore, 1986 cited in Morrow and Rand, 1991) พบว่าเด็กในห้องเรียนที่จัดเนื้อที่ใช้งานอย่างมีเป้าหมาย แสดงความคิดเห็นทางศิลปะและผลงานด้านการจัดเขียน ตลอดจนใช้ภาษาพูดที่ซับซ้อนมากกว่าเด็กกลุ่มอื่นๆ

โฮดเวย์ (Holdaways, 1979 cited in Morrow & Rand, 1991) ค้นพบว่าผู้ใหญ่ที่จัดเตรียมรูปแบบของสภาพแวดล้อมที่บูรณาการเพื่อการอ่านเขียนให้แก่เด็ก สามารถช่วยพัฒนาพื้นฐานความสามารถและระดับความต้องการทางการอ่านเขียนแก่เด็กได้

รัคเคิล และ รัคเคิล (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้ให้แนวคิดในการจัดสภาพชั้นเรียนดังนี้

- 1) มีมุมหรือศูนย์การอ่านที่รวบรวมวรรณกรรมต่างๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ และวัสดุการอ่านอื่นๆซึ่งมีความหลากหลายทั้งในเรื่องระดับความยากง่าย ประเภทของวรรณกรรม ตลอดจนเนื้อหา
- 2) มีพื้นที่ว่างเพียงพอที่จะให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มย่อยได้อย่างสะดวกสบาย และไม่รบกวนกลุ่มข้างเคียง
- 3) มีพื้นที่และระบบการจัดเก็บอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็น เช่น เครื่องเขียน เป็นต้น ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถหยิบใช้เพื่อทำกิจกรรมในข้อ 2) หรือกิจกรรมรายบุคคลได้อย่างอิสระ

คาร์โบ (Carbo, 1997) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษา เด็กจะเรียนรู้ได้เร็วและดียิ่งขึ้นเมื่อครูจดจำและเชื่อมโยงให้เหมาะสมกับรูปแบบการอ่านที่หลากหลายของนักเรียน โดยสร้างบรรยากาศในการอ่าน ให้นักเรียนเลือกสถานที่อ่านที่ชอบและสะดวกสบายที่สุด เด็กบางคนไม่ชอบที่แสงจ้ามากเกินไป มีที่นั่งอ่านอย่างไม่เป็นทางการ มีสื่อหมอน เก้าอี้ให้เลือกนั่งอ่านตามความพอใจ

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach)อยู่บนพื้นฐานความเชื่อร่วมกันกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) นอกจากอาศัยแนวคิดและหลักการการสอนภาษาแบบธรรมชาติแล้วยังคงมีนักการศึกษาที่ให้แนวคิดและหลักการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานเป็นการเฉพาะ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นแนวคิดและหลักการในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) แนวคิดและหลักการสอน

โดยรวม 2) แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน 3) แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ และบรรยากาศในการเรียนการสอน และ 4) แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดสภาพห้องเรียน ดังจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบทุกด้านในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จอย่างสูงสุด

2.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

รัคเคต และ รัคเคต (Ruddell and Ruddell, 1995) กล่าวว่า การที่ครูและนักเรียนนำวรรณกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนมีเป้าหมายที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) เพื่อช่วยให้เด็กอาศัยประสบการณ์จากวรรณกรรมที่หลากหลาย ได้สร้างและขยายฐานความรู้ของตนเอง รวมทั้งเกิดความตระหนักในผู้อื่นและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตลอดจนเหตุการณ์และความคิดที่ไม่สามารถพบได้ในสภาพชีวิตจริงของคน
- 2) เพื่อช่วยให้เด็กนำความรู้ดั้งเดิม ประสบการณ์ชีวิตและค่านิยมของตน ออกมานำเสนอในรูปแบบภาษาของวรรณกรรม
- 3) เพื่อเตรียมเด็กให้ได้รับสุนทรียภาพทางภาษาจากวรรณกรรม
- 4) เพื่อพัฒนาให้เด็กเข้าใจชีวิตของตนเอง เข้าใจในพฤติกรรมและชีวิตของคนอื่นๆ ผ่านทางเรื่องราวในวรรณกรรม
- 5) เพื่อพัฒนาให้เด็กได้ตระหนักว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ความนึกคิดและประสบการณ์ โดยสามารถสื่อออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดง ความเรียง และโคลงกลอน เป็นต้น

รัคเคต และ รัคเคต (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าการออกแบบโปรแกรมการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานที่สมควรมีวัตถุประสงค์พิเศษที่ใกล้ชิดและขนานไปกับเป้าหมายข้างต้น ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจเกี่ยวกับการอ่าน โดยค้นพบตัวละครใหม่ๆ ผู้คน เหตุการณ์ และความคิดใหม่ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของเด็ก
- 2) เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดใหม่ๆ และขยายพินความรู้ ความเข้าใจ โดยใช้วรรณกรรมที่เลือกอย่างหลากหลายและการนำเสนอเพื่ออภิปรายในชั้นเรียน
- 3) เพื่อให้มีความรื่นรมย์ทางสุนทรียภาพจากประสบการณ์ในวรรณกรรม โดยใช้ภาษาและภาพประกอบให้เห็นภาพของชีวิต

4) เพื่อพัฒนาความเข้าใจในตนเอง ผ่านการเทียบเคียงกับตัวละครในเรื่องและ
ประสบการณ์

5) ฝึกการอ่านให้คล่องแคล่วและพัฒนาความคิดระดับสูงผ่านประสบการณ์จาก
วรรณกรรม

ฟิชเชอร์ และ เทอรี (Fisher and Terry, 1990) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการสอนเพื่อ
พัฒนาการอ่านเขียนสำหรับเด็กเริ่มเรียนไว้ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจลักษณะของการอ่าน ภาษาที่ใช้ในการสอน
ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการรู้หนังสือ รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งทำให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์
อย่างมีประสิทธิภาพในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มและเดี่ยว

2) เพื่อพัฒนาความตระหนักและความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับภาพและ
ตัวหนังสือซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการอ่านและการเขียน

3) เพื่อพัฒนาให้สามารถสังเกต บันทึกและเขียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้าง
ความเข้าใจในวิธีคิดและประสบการณ์ และสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปของตัวหนังสือได้

4) เพื่อพัฒนาให้ได้ว่าเกี่ยวกับเรื่องและลักษณะการบรรยาย ซึ่งเป็นพื้นฐานใน
การเข้าใจตัวหนังสือเชิงบรรยาย

5) เพื่อพัฒนาเจตคติทางบวกในการเริ่มอ่านและเขียนโดยผ่านการอ่านหนังสือ
หรือเรื่องร่วมกัน

นิโคล และ โรเบิร์ตส (Nicol and Roberts, 1993) กล่าวว่า ในการสอนภาษาโดย
ใช้วรรณกรรมเป็นฐานพัฒนาความสามารถทางภาษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาความตระหนักในความหมายของวรรณกรรม ได้แก่ ตัวหนังสือ
ผู้เขียน ผู้วาดภาพประกอบ ตัวละคร แกนเรื่อง เป็นต้น กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนคือ
การตอบสนองต่อวรรณกรรม หลังจากอ่านวรรณกรรมแล้ว เช่น การเขียนงานตามความสนใจของ
นักเรียน การถ่ายทอดวรรณกรรมออกมาในรูปศิลปะ หัตถกรรมหรือการละคร

2) เพื่อพัฒนาความตระหนักในภาษาของวรรณกรรม กิจกรรมที่ใช้คือการให้
นักเรียนได้สัมผัสรูปแบบของภาษาที่ผู้แต่งเขียน ศึกษาว่าเกิดขึ้นอย่างไร และมีสิ่งใดเกี่ยวข้องบ้าง
(โครงเรื่อง, ตัวละคร, แกนเรื่อง)

อย่างไรก็ตามการเรียนภาษาไม่ได้มุ่งให้นักเรียนเป็นนักวิเคราะห์ภาษา แต่มุ่ง
เพียงเพื่อให้ได้อ่านและพูดคุยเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ เปรียบเทียบกับวรรณกรรมอื่นๆ

3) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการอ่าน การอ่านเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เป็นกระบวนการคิดผ่านภาษาเขียน ด้วยเหตุที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสมองของผู้เรียน เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นจึงค่อนข้างเป็นปัญหาสำหรับครูซึ่งต้องฝึกกระบวนการอ่านและวัดพัฒนาการการอ่านของนักเรียนดังนั้นจึงต้องหาทางที่สามารถมองเห็นหรือวัดได้ ได้แก่ สิ่งที่นักเรียนแสดงออกสะท้อนถึงสิ่งที่ได้อ่านไปแล้วทั้งในรูปแบบของการพูดหรือการเขียน

4) เพื่อพัฒนาค่านิยมและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในชีวิตที่กว้างขวางและหลากหลาย วรรณกรรมคือประสบการณ์ของมนุษย์ ผู้แต่งใส่ค่านิยมลงในงานเขียนของตน นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสตัวละครและเหตุการณ์ที่อาจไม่สามารถพบได้ในชีวิตจริง วรรณกรรมเป็นตัวจุดประกายให้นักเรียนได้พูดและอภิปรายกัน

จากแนวคิดการเรียนการสอนภาษาไทยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนมีเป้าหมายและจุดประสงค์เพื่อนำเอาคุณค่าของวรรณกรรมมาเป็นหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะสอดคล้องประสานกันในด้านต่างๆ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการ ทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน รวมไปถึงจนถึงสุนทรียภาพที่ได้รับจากการอ่านและทำกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรม

2.3 วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม

วรรณกรรมเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งมีข้อควรคำนึงถึง ดังนี้

2.3.1 วรรณกรรม

- 1) ความหมายและคุณค่าของวรรณกรรม
- 2) ประเภทของวรรณกรรม

2.3.2 องค์ประกอบของวรรณกรรม

2.3.3 การเลือกวรรณกรรม

2.3.1 วรรณกรรม

1) ความหมายและคุณค่าของวรรณกรรม

เพจ และ ทอมัส (Page and Thomas, 1977) ให้ความหมายของวรรณกรรม(Literature) ว่าหมายถึง (1) รูปแบบของภาษาที่มีศิลปะอันประกอบไปด้วยงานเขียนร้อยแก้วและร้อยกรอง (2) งานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ประกอบไปด้วยงานเขียนต่างๆ

ซาเฟรียซ และคณะ (Shafritz and others, 1988) กล่าวว่า วรรณกรรม หมายถึง งานพิมพ์ที่ได้รับการคัดสรรว่ามีคุณสมบัติที่ค้ำชูอยู่บนรากฐานของสังคม คุณค่าทาง ปัญหาหรือได้รับการสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งประกอบไปด้วย หนังสือ บทกวี บทความหรือเอกสาร อื่นๆ

จาตองโก (Jalonggo, 1992) อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นรูปแบบ การจินตนาการของชีวิตและความคิดที่มีแบบแผน ในรูปของภาษา ในระยะแรกมักเป็นเรื่องเล่า ปากเปล่า มีการเล่าและการฟังมากกว่าการเขียน

ฮอสกินสัน และ ทอมคินส์ (Hoskisson and Tompkins, 1987) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นประสบการณ์หนึ่งที่มีคุณค่า ห้องเรียนที่ให้นักเรียนได้เขียนเรื่องราว ควรมีหนังสือ สารคดี โคลงกลอน เกมเกี่ยวกับคำ นิทานท้องถิ่น ชีวิตประวัติ ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐาน ของทั้งการอ่านและการเขียน นักเรียนจะนำวรรณกรรมเข้ามาในชีวิตของคนโดยการอ่าน การแปลเป็นการแสดง การอ่านออกเสียงและการเขียน ถึงแม้ว่านักเรียนสร้างสรรค์วรรณกรรม ผ่านการเขียน แต่ที่มากกว่านั้น นักเรียนยังได้รับประสบการณ์จากวรรณกรรม โดยการพัฒนา ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผู้แต่ง เรื่องราว และการเขียน

2) ประเภทของวรรณกรรม

รัคเคิล และรัคเคิล (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้แบ่งวรรณกรรมออก เป็น 3 ประเภทดังนี้

1) บันเทิงคดี(Fiction) เป็นหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน จรรโลงใจแก่ ผู้อ่าน วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ เทพปกรณัม(Myth) เทพนิยาย(Fairy Tales) นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) นิทานอุทาหรณ์(Fable)

2) สารคดี(Nonfiction) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ทางวิชาการ วรรณกรรม ประเภทนี้ ได้แก่ ชีวิตประวัติ/อัตชีวประวัติ(Biography/Autobiography) เรื่องวิชาการ(Information)

3) บทร้อยกรอง(Poetry) เป็นเรื่องที่มีรูปแบบการประพันธ์เป็น บทร้อยกรอง วรรณกรรมประเภทนี้ ได้แก่ คำคล้องจอง(Rhymes) คำประพันธ์(Verse) เพลง(Song)

2.3.2 องค์ประกอบของวรรณกรรม(Literary Elements)

ฮิลแมน (Hillman, 1995) ได้แบ่งองค์ประกอบของวรรณกรรมไว้ดังนี้

1) แก่นเรื่อง(Theme) เป็นแก่นความคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อแก่ผู้อ่าน บางครั้งเป็นความคิดที่ชัดเจน(explicit theme) แต่บางครั้งเป็นแก่นความคิดที่แฝงอยู่(implicit theme) ไม่ได้บอกผู้อ่านโดยตรง

2) โครงเรื่อง(Plot) เป็นเค้าโครงการดำเนินเรื่อง บรรยายเหตุการณ์ในเรื่อง ได้แก่ (1) เรื่องที่มีเหตุการณ์เดียว(Linear Plot) (2) เรื่องที่มีเหตุการณ์ซ้ำๆกัน(Circular Plot) และ (3) เรื่องที่โครงเรื่องที่มีหลายตอนและจบเป็นตอนๆ มีตัวละครชุดเดียวกัน(Episodic Plot)

3) ตัวละคร(Character) คือผู้ที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ อาจเป็นคน สัตว์หรือสิ่งของตามลักษณะของเรื่อง ในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมักประกอบด้วยตัวละคร 2 ประเภทคือ (1) ตัวเอกของเรื่อง(Primary Characters) เป็นตัวหลักในการดำเนินเรื่อง (2) ตัวประกอบ(Secondary Characters) เป็นตัวประกอบที่ช่วยให้เรื่องราวสมบูรณ์ขึ้น

4) ฉาก(Setting) ประกอบด้วยสถานที่และช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น บางครั้งระบุไว้ในเรื่อง แต่บางครั้งก็ให้ผู้อ่านสังเกตเอง

5) รูปแบบการนำเสนอเรื่อง(Style) เป็นรูปแบบการนำเสนอเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์แต่ละคน

6) มุมมองของเรื่อง(Point of View) เป็นลักษณะการนำเสนอเรื่องในแง่มุมมองต่างๆ เช่น ผู้แต่งเล่าเรื่อง ตัวละครเล่าเรื่อง เล่าเรื่องอดีตกาล เป็นต้น

7) รูปแบบ(Format) เป็นลักษณะทางกายภาพของหนังสือ ได้แก่ ปก ภาพประกอบ ขนาดเล่ม เป็นต้น

2.3.3 การเลือกวรรณกรรม

การเลือกวรรณกรรมเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของการสอนโดยใช้วรรณกรรม เป็นฐาน มีนักการศึกษาให้แนวคิดในการเลือกวรรณกรรม ดังนี้

รัคเคต และรัคเคต (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้อธิบายว่าในการเลือกวรรณกรรมที่ใช้เป็นหลักในกิจกรรมการเขียนการสอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) ประเภทหลักของงานเขียน ได้แก่ สารคดี(ชีวประวัติ, ทัศนชีวประวัติ) บันเทิงคดี และบทร้อยกรอง

- 2) การคำนึงถึงงานเขียนในชุดเก่า ในการเลือกบางครั้งงานเขียนในชุดเก่า เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานสอนใจยังคงเป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนอยู่
- 3) ความหลากหลายในเรื่องของวัฒนธรรม/จริยธรรม
- 4) ความเหมาะสมสำหรับทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย
- 5) ความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน และความสนใจในการอ่านของนักเรียน

อิลิเยสัน และ เจนคินส์ (Ellison and Jenkins, 1990) กล่าวว่า ควรมีการเลือกรวบรวมตามเกณฑ์ เนื่องจากเรื่องที่พิมพ์จำหน่ายทุกเรื่องไม่ได้เป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนเสมอไป ในการเลือกควรมีหลักในการพิจารณา ดังนี้

1) เด็กอายุ 3 - 4 ปี ควรหลีกเลี่ยงเรื่องที่น่ากลัว เรื่องจินตนิยายบางเรื่องต้องเลือกว่าเด็กจะแยกแยะระหว่างความจริงกับจินตนาการได้ เรื่องควรสั้น ถ้าเรื่องมาจากหนังสือควรมีตัวหนังสือสั้นๆ ง่าย โครงเรื่องเป็นแนวเดียว (linear plot) มีข้อความซ้ำๆ ควรเป็นเรื่องจริง เด็กชอบเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เด็กและผู้คนอื่นๆ

เด็กอายุ 5 - 6 ปี เรื่องสามารถซับซ้อนขึ้น เด็กแยกแยะความจริงออกจากจินตนาการได้แล้ว เด็กชอบเรื่องผจญภัย และเรื่องที่ดูเหมือนไร้สาระและเรื่องที่จบด้วยความฉงนหรือหักมุม

เด็กอายุ 7 - 8 ปี มักชอบเรื่องตำนาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรกและเรื่องที่น่าสนใจอื่นๆ เรื่องผจญภัย เด็กสามารถมีความสนใจเรื่องที่ยาวๆ ได้ และสามารถฟังการอ่านโดยไม่ต้องดูรูปภาพได้ อย่างไรก็ตามเด็กจะชอบการเล่าเรื่อง (Story telling) มากกว่าการอ่าน

- 2) ควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับอายุ ความสนใจ ระดับความสนใจ
- 3) สำหรับเด็กเล็กๆ หนังสือ นิทานหรือเรื่องราวต่างๆ ควรประกอบด้วยภาพที่สวยงามชัดเจน (อย่างไรก็ตามครูก็สามารถเล่าเรื่อง โดยไม่ต้องมีรูปภาพประกอบซึ่งก็ยังคงเป็นวิธีการมีประสิทธิภาพ)
- 4) ควรเลือกให้วรรณกรรมที่นำมาสอนมีความหลากหลายและสมดุลทั้งในด้านวัฒนธรรม เพศและจริยธรรมของนักเรียน
- 5) หนังสือที่เด็กชื่นชอบเป็นพิเศษจะได้รับการอ่านอ่านซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่เสมอ (Wolter, 1992) ดังนั้นหนังสือเรื่องนั้นๆ จึงควรมีจำนวนเพียงพอให้เลือกเพื่อให้ได้อ่านหมุนเวียนไปแต่ไม่ควรมีจำนวนมากนักในแต่ละครั้ง

๑) โครงเรื่องที่เลือกควรมีคุณค่าและมีประโยชน์ ควรค่าแก่การเป็นที่ประทับใจ
ในความทรงจำของเด็ก

ฟิชเชอร์ และ เทอริ (Fisher and Terry, 1990) กล่าวว่า การเลือกหนังสือที่ใช้
อ่าน ในชั้นตอนแรกควรเลือกเรื่อง บทกลอน วัตถุประสงค์ที่น่าสนใจ นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย
พยายามเลือกเรื่องที่นักเรียนไม่เคยอ่านในช่วงกิจกรรมการอ่านอิสระ เด็กเล็กต้องการฟังเรื่องที่มี
ข้อความซ้ำๆ การอ่านต้องอ่านหลายๆประเภทเพราะเด็กชอบเรื่องต่างๆไม่เหมือนกัน

จากหลักการเลือกวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเลือกวรรณกรรมที่
ใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึง
ระดับอายุ เพศ ความสนใจ ดังนั้นวรรณกรรมที่เลือกจึงควรมีความหลากหลายเพื่อให้สามารถครอบ
สนองลักษณะความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตามวรรณกรรมหากนักเรียน
มีความสนใจและความรักที่จะอ่านแล้ว ความยากง่ายของเรื่องก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ประกอบด้วย

2.4.1 หลักการและแนวปฏิบัติจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4.2 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.4.1 หลักการและแนวปฏิบัติจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นิโคล และ โรเบิร์ตส์ (Nicoll and Roberts, 1993) ได้ให้หลักในการจัด
กิจกรรมในโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ดังนี้

1) สิ่งแรกที่ต้องพิจารณาในการวางแผนกิจกรรมทุกกิจกรรมคือ
วรรณกรรมที่เลือก ระดับชั้นเรียน และจุดประสงค์ในการสอนของครู

2) กิจกรรมทุกกิจกรรมต้องมีวัตถุประสงค์ในการสอน

3) กิจกรรมส่วนมากไม่สิ้นสุดในตัวของมันเอง นักเรียนสามารถคิด
อภิปรายและทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องที่ทำได้อีกหลาย

4) นักเรียนควรได้รับการชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายในการร่วมกิจกรรม

5) กิจกรรมควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหรือภาษาใน

เรื่องที่ทำ

- 6) กิจกรรมควรเป็นที่น่าสนใจสำหรับนักเรียน
- 7) กิจกรรมควรสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้มีโอกาสพูดในโอกาส

ต่างๆ

- 8) กิจกรรมควรออกแบบให้มีลักษณะเฉพาะ เหมาะสมกับลักษณะของ
วรรณกรรมเรื่องนั้นๆ
- 9) ปริมาณของกิจกรรมแตกต่างกันไปตามลักษณะวรรณกรรมแต่ละเรื่อง
- 10) กิจกรรมไม่ควรมีมากเกินไป และมีกิจกรรมให้เลือกที่หลากหลายและ
เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน
- 11) กิจกรรมควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในธรรมชาติของวรรณกรรม
- 12) กิจกรรมควรคำนึงถึงประสบการณ์และความรู้พื้นฐานของนักเรียน
- 13) กิจกรรมควรมีการชี้มาจากครูเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น
- 14) นักเรียนควรมีโอกาสนำเสนอผลงานจากกิจกรรม
- 15) นักเรียนควรมีทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ตนชอบ
- 16) กิจกรรมควรมีความหลากหลาย คอบสนองวัตถุประสงค์ในการสอนได้
ครอบคลุมอย่างสมดุลกันตลอดทั้งภาคเรียนหรือปีการศึกษา

ไคส และคณะ (Klein and others, 1991) กล่าวว่า การสอนโดยใช้
วรรณกรรมเป็นฐานมีหลายวิธีการ ในการสอนอ่านมีหลักการดังนี้

- 1) การอ่านหนังสือให้เด็กฟังในระยะแรกควรเป็นเรื่องง่ายๆที่เด็กเข้าใจดีแล้ว
การอ่านไม่ได้มุ่งไปที่การแยกคำหรือประโยค แต่มุ่งความสนใจไปที่ลักษณะการอ่านและรูปแบบ
ของเรื่องราว
- 2) แม้การอ่านไม่ได้มุ่งให้ความสำคัญเรื่องเสียงและรูปคำศัพท์ในการสอน
แต่ก็ควรมีการใช้บัตรคำเพื่อทบทวนคำศัพท์ในบางครั้ง
- 3) เด็กจะสนใจในกิจกรรมการเขียน ซึ่งใช้วรรณกรรมที่อ่านเป็นแม่แบบ
โดยใช้เรื่องราวในวรรณกรรมเป็นเครื่องมือให้เด็กได้แสดงความคิดและความรู้สึกของตนเอง

ดัฟฟี่ (Duffy, 1993) กล่าวว่า การสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานบางครั้ง
เรียกว่า การอ่านเป็นรายบุคคลตามความต้องการและลักษณะของเด็กแต่ละคน (personalized
reading approach) นักเรียนเลือกหนังสือที่ตนเองต้องการและอ่านคำที่ต้องการเรียน นักเรียน
เลือกอ่านโดยอิสระ ครูสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล ระหว่างการสอนครูจะพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือ

กับนักเรียน มีการประเมินความต้องการและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและเตรียมการสอนเป็นรายบุคคล

ฟิชเชอร์ และ เทอริ(Fisher and Terry, 1990) ได้ให้หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กเริ่มเรียน ดังนี้

1) ควรเตรียมสร้างให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภาษาพูด การอ่านและการเขียนในประสบการณ์ที่มีความหมาย ภาษาที่ใช้มีความหมาย มากกว่าการพัฒนาโดยแยกเป็นทักษะเดี่ยวๆ

2) ควรช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณสามารถประสบความสำเร็จได้ โดยช่วยให้รู้สึกสนุกสนานในการค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

3) ประสบการณ์การอ่านควรเป็นแบบบูรณาการในกระบวนการสื่อสาร ทั้งการพูด การฟัง การเขียน ศิลปะ ดนตรีและคณิตศาสตร์

4) ควรให้นักเรียนได้มีกิจกรรมการอ่านและการเขียนอิสระอย่างสม่ำเสมอ

อีเลียสัน และ เจนกินส์(Ellison and Jenkins, 1990) กล่าวว่า หลักการจัดกิจกรรมของ โปรแกรมวรรณกรรมเป็นฐานควรมีลักษณะ ดังนี้

1) เด็กควรมีเวลาได้อ่านเงียบๆทุกวันในห้องเรียน โดยเด็กมีอิสระในการเลือกหนังสือที่ตนชื่นชอบ

2) กิจกรรมโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานควรสะท้อนจากเรื่องราวในวรรณกรรมนั้นๆ จุดมุ่งหมายของครู ความต้องการของเด็ก การสอนดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์หรือวิชาอื่นๆก็สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างมีความหมายได้

จากแนวคิดและหลักปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน มีหลักการที่ให้อรรถกถาเป็นแม่แบบทางภาษาแก่นักเรียน ควรมีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะต่างๆทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการคิด กิจกรรมมีลักษณะบูรณาการเนื้อหาวิชาต่างๆ การทำกิจกรรมที่สะท้อนเรื่องราวจากวรรณกรรมช่วยให้นักเรียนได้คิดทบทวนเรื่องราวและสร้างสรรค์งานเขียนของตนเองได้ และการอ่านอิสระเป็นรายบุคคลเป็นประจำช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนได้

2.3 ประเภทของ กิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน

กิจกรรมการเรียนรู้การอ่านประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมการอ่านวรรณกรรม(Reading Activities)
  - 1.1) กิจกรรมการฟังครูอ่านวรรณกรรม(Read Aloud)
  - 1.2) กิจกรรมการอ่านร่วมกัน(Shared Reading)
  - 1.3) กิจกรรมการอ่านตามกัน(Echo Reading)
  - 1.4) กิจกรรมการอ่านพร้อมกัน(Choral Reading)
  - 1.5) กิจกรรมการอ่านอิสระ(Independent Reading)
- 2) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม(Reading Responses Activities)
  - 2.1) กิจกรรมการสนทนาและอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรม(Discussion)
  - 2.2) กิจกรรมอื่นๆ

1) กิจกรรมการอ่านวรรณกรรม(Reading Activities)

1.1) กิจกรรมฟังครูอ่านวรรณกรรม(Read Aloud)

ฟิชเชอร์ และ เทอรี (Fisher and Terry, 1990) ได้ให้เหตุผลในการอ่านวรรณกรรมให้นักเรียนฟัง ดังนี้

(1) เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานที่เกี่ยวกับธรรมชาติของเรื่องราวต่างๆ ทำให้ได้ประสบการณ์ที่หลากหลายเกี่ยวกับโครงสร้างของการเขียนเพื่อนำไปใช้ในงานเขียนของตนเอง

(2) เพื่อให้รู้คำศัพท์และโครงสร้างของภาษา นักเรียนจะได้เรียนรู้คำศัพท์ที่ไม่เคยฟังมาก่อน หรือฟังแต่ไม่มีความหมายหรือไม่ชัดเจนจากเรื่อง เนื่องจากคำศัพท์ดังกล่าวอยู่ในบริบทที่มีความหมายในเรื่อง และนักเรียนยังได้เรียนรู้โครงสร้างทางไวยากรณ์ด้วย

(3) เพื่อให้ได้เรียนรู้รูปแบบและแบบแผนของการเขียน การได้ฟังเรื่องราวบทกวีและงานเขียนที่ฉิวทำให้นักเรียนได้เห็นลักษณะของภาษาเขียน ซึ่งแตกต่างจากภาษาพูด

(4) เพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับเวลาและสถานที่อื่นๆ เด็กสามารถจินตนาการเกี่ยวกับสถานที่ที่ตนไม่เคยเห็นได้จากเรื่องที่อ่าน และนักเรียนยังสามารถเข้าไปสัมผัสได้ทั้งอดีตและอนาคต

(5) เพื่อกระตุ้นให้อ่านและเขียน สำหรับเด็กเล็ก ๆ การอ่านให้ฟัง จะกระตุ้นให้นักเรียนอ่าน สำหรับเด็กโตทำให้เป็นนักอ่านที่คล่องแคล่ว การอ่านเป็นงานที่ยาก สำหรับนักเรียนประถมศึกษาทั่วไป แต่การได้ฟังเรื่องที่ดีจะช่วยให้เกิดความพยายามอ่านต่อไป นักเรียนจะค้นพบว่าโลกของหนังสือร่ารวยไปด้วยความคิดและสิ่งสวยงาม

ฟิชเชอร์ และ เทอรี (Fisher and Terry, 1990) แนะนำเทคนิค การอ่านหนังสือให้เด็กฟังอย่างมีประสิทธิภาพและมีความหมายดังนี้

- (1) ชูแต่ให้แน่ใจว่านักเรียนสะดวกสบาย สามารถมองเห็น ตัวผู้เล่าได้ ถ้ามีวัสดุอื่น ๆ ประกอบการเล่าเด็กก็ควรสามารถเห็นได้ทั่วถึง
- (2) โดยทั่วไปแล้วการฟังเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จะมีประสิทธิภาพมากกว่า (Miller, 1990) ครูจึงควรแบ่งกลุ่มตามระดับความสามารถในการฟังและขั้นประสบการณ์ (Wolter, 1992)
- (3) ควรใช้การสบตา (eye-to-eye contact) ในการเล่าเรื่อง
- (4) ใช้น้ำเสียงที่เป็นธรรมชาติ บทพูดที่ชัดเจนเด็กได้ยินทั่วถึง เปลี่ยนน้ำเสียงตามตัวละครเพื่อดึงดูดความสนใจ
- (5) ใช้ท่าทางที่เป็นไปตามธรรมชาติ ใช้การแสดงสีหน้าที่เหมาะสม "จงผ่อนคลายและปล่อยให้สีหน้าของท่านสะท้อนถึงคำพูดและความรู้สึกในใจของท่าน" (Sherman, 1979)
- (6) ผ่อนคลายและรู้สึกสนุกกับเรื่อง ให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง เหมือนเป็นตัวละครที่สนุกสนาน หัวเราะหรือทักทาย
- (7) เชื่อมโยงประสบการณ์เพื่อเพิ่มสีสันและความหมายในเรื่อง
- (8) ไม่ควรใช้คำถามหรือให้คำอธิบายระหว่างที่อ่าน เพื่อให้ เรื่องและอารมณ์ตื่นไหล ไม่ชะงัก
- (9) ควรให้เด็กมีชื่อของคนในเรื่องหรือเป็นตัวละครตัว หนึ่งในเรื่องเพราะเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

บราวน์ และ เอฟเฟอเร็ต (Brown and Everett, 1990) ได้ให้คำแนะนำเพื่อช่วยให้การอ่านวรรณกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

- (1) เลือกหนังสือที่นักเรียนสนใจ สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและจริยธรรมของนักเรียน หนังสือที่ดีมักจะได้รับ การขอให้อ่านซ้ำ ถ้าไม่ได้ยินการร้องขอว่า “ครูครับ/ครูขา อ่านอีกครั้ง” อาจเด็กอ่านหนังสือเล่มนั้นไปเลยก็ได้
- (2) ทำช่วงการอ่านให้เป็นช่วงที่พิเศษ เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ให้นักเรียนนั่งบนเก้าอี้และอยู่ใกล้ชิดกับครู
- (3) เริ่มต้นอ่านโดยให้เห็นลักษณะของหนังสือและภาพประกอบ ให้เด็กตระหนักว่ามีคนเขียนเรื่องและอาจมีคนอื่นเป็นผู้วาดภาพประกอบ
- (4) ให้นักเรียนได้เห็นภาพในหนังสือ โดยถือหนังสือให้นักเรียนเห็นขณะที่อ่าน ควรถือหนังสือด้วยมือขวา ห่างจากลำตัว แสดงให้นักเรียนเห็นได้ทั่วถึง เปิดหน้าต่อไปด้วยมือซ้ายและให้แน่ใจว่านักเรียนได้เห็นภาพทุกหน้า
- (5) ทำให้เด็กที่ดูขณะที่อ่านให้เด็กฯฟัง ทั้งทุกอริยาบถของครู น้ำเสียงการเปลี่ยนแปลงเสียงตามตัวละครและพยายามให้คิดเดื่อนำคิดตาม ระลึกอยู่เสมอว่าเด็กจะสร้างจินตนาการจากการอ่านเรื่องของคุณ
- (6) หาโอกาสอ่านกับเด็กเป็นกลุ่มเล็กๆ เพราะเป็นโอกาสให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับครู และใช้การอ่านนี้สร้างความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดขึ้น

คูดี (Coody, 1997) ได้ให้เทคนิคในการทำให้ช่วงการจัดกิจกรรมการอ่านประสบความสำเร็จ ดังนี้

- (1) จัดช่วงกิจกรรมการอ่านเป็นประจำ โดยจัดไว้ในตารางเรียน นักเรียนควรได้รับประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับวรรณกรรม ในช่วงกิจกรรมการอ่านควรมีทั้งการอ่านวรรณกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม
- (2) เลือกหนังสือที่นักเรียนชื่นชอบและสนใจ ควรสังเกตความสนใจของนักเรียน เพื่อเลือกหนังสือให้เหมาะกับความสนใจของนักเรียน เด็กวัยประถมต้นชอบหนังสือภาพที่จบภายในเรื่อง ส่วนเด็กประถมปลายชอบเรื่องยาว
- (3) เลือกหนังสือที่ครูชอบและสนใจเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการอ่านให้แก่เด็กนักเรียน
- (4) เตรียมตัวก่อนอ่านให้เด็กฟัง ครูจำเป็นต้องอ่านเรื่องนั้นก่อนอ่านให้นักเรียนฟัง เพราะขณะที่อ่านบางครั้งครูต้องสบตา กับนักเรียนด้วย

(5) สร้างบรรยากาศที่ดีในการอ่าน ควรจัดพื้นที่ให้นักเรียนได้นั่งฟังอย่างใกล้ชิด เช่น การนั่งเป็นรูปครึ่งวงกลม ครูควรนั่งบนเก้าอี้เตี้ยๆและถือหนังสือให้นักเรียนเห็นในระดับสายตาของนักเรียน

(6) อ่านด้วยความรู้สึกและอารมณ์ ควรใส่อารมณ์ความรู้สึกอย่างตัวละครมักนำมาใช้ในการอ่าน แต่ไม่ควรมีมากเกินไปเพราะทำให้นักเรียนสนใจผู้อ่านมากกว่าเนื้อเรื่อง สำหรับบทสนทนาควรออกเสียงให้ชัดเจนเหมือนการพูดจริง ถ้าครูมีความสุขกับเรื่อง ความรู้สึกเช่นนี้จะเกิดขึ้นในตัวนักเรียนเช่นกัน

(7) พูดคุยเกี่ยวกับคำที่คิดไม่คุ้นเคย แม้ครูจะที่ไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์คำที่ไม่รู้ความหมายทุกคำในเรื่อง แต่ควรนำคำสำคัญที่ทำให้เข้าใจเรื่องทั้งหมดมาพูดบ้าง ครูบางคนใช้วิธีเขียนคำศัพท์ใหม่บนกระดาน คุณค่าประการหนึ่งของการอ่านเรื่องคือทำให้นักเรียนได้เพิ่มพูนคำศัพท์ใหม่ๆ

(8) สอนให้เด็กรู้จักส่วนต่างๆของหนังสือ ควรหาเวลาช่วงเวลาสั้นๆในช่วงการอ่านเรื่อง ให้นักเรียนได้เห็นส่วนหลักๆของหนังสือ เช่น ปกหน้า ปกหลัง กระดาษรองปก

(9) จัดให้มีช่วงเวลาตอบสนองเกี่ยวกับเรื่องหลังการอ่าน ครูไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือในรายละเอียดทุกๆเรื่อง นักเรียนมักต้องการพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือที่ชอบ เปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นที่รู้จัก หนังสือที่คิดจะกระตุ้นให้นักเรียนสร้างสรรค์กิจกรรมอย่าง การเขียนตำราอาหาร การเขียนสร้างสรรค์และการแสดง

1.2) กิจกรรมการอ่านร่วมกัน(Shared Reading)

บรอมลีย์ (Bromley, 1992) กล่าวว่า การอ่านร่วมกันเป็นกิจกรรมทางสังคมที่นักเรียนได้ร่วมกันอ่านหรือฟัง การอ่านหนังสือที่มีความหมาย(meaningful) หรือสามารถคาดคะเนเรื่องได้(predictable) ซึ่งอยู่บนความเชื่อที่ว่านักเรียนเรียนวิธีอ่านด้วยการอ่าน โดยการอ่าน อ่านซ้ำและการคาดคะเนเกี่ยวกับเรื่อง การซ้ำทวน(repetition)ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ จังหวะการอ่าน โครงสร้างและความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

การอ่านร่วมกันเป็นวิธีอ่านที่มีประโยชน์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนที่เริ่มอ่าน(emergent readers) และนักเรียนที่ยังอ่านหนังสือยังไม่คล่อง เพราะการอ่านร่วมกันเป็นการแสดงวิธีการอ่าน นักเรียนต้องการการส่งเสริม และบรรยากาศที่ไม่เป็นการบังคับ นักเรียนสามารถลองและคาดคะเนเกี่ยวกับเรื่องทั้งเรื่อง โดยไม่หวังให้ถอดความหมายของคำเป็นคำๆ(decoding)

1.3) กิจกรรมการอ่านตามกัน(Echo Reading)

อินต์ (Banes, 1997) กล่าวว่า การอ่านตามกันเป็นวิธีการอ่านที่ ออกแบบเป็นลักษณะของเทคนิคการตอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อน อย่างไรก็ตามวิธีการอ่านแบบนี้ยังสามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกคนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับระดับประถมศึกษาตอนปลายก็สามารถใช้ในการอ่านเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มเล็กๆได้

การอ่านตามกันมีขั้นตอนดังนี้ (1) ตั้งวัตถุประสงค์ในการอ่าน(2) ครูอ่านให้เห็นแบบอย่างทีละสองแฉ่วประมาณ 1 ประโยค (3) นักเรียนอ่านตาม(echo read) ประโยคที่อ่านให้ฟังในทันที

1.4) กิจกรรมการอ่านพร้อมกัน(Choral Reading)

อินต์ (Banes, 1997) กล่าวว่า การอ่านพร้อมกันเป็นวิธีการอ่านที่มีประโยชน์มากสำหรับชั้นเรียนที่เรียนอ่านวรรณกรรม นอกจากทำให้นักเรียนได้อ่านเรื่องราวแล้วยังได้ซาบซึ้งกับอารมณ์ของวรรณกรรมด้วยโดยเฉพาะด้านเป็นบทกวีหรือบทละคร อย่างไรก็ตามวิธีการอ่านแบบนี้ก็สามารถใช้ในการอ่านงานเขียนอื่นๆได้ เพราะสามารถทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะการออกเสียง จังหวะ การใช้คำอย่างมีความหมาย

การใช้วิธีการอ่านพร้อมกันเป็นการอ่านเรื่องซ้ำ สามารถใช้ได้หลายวิธี ดังนี้ (1) นักเรียนทั้งชั้นอ่านพร้อมกัน (2) ตัวแทนนักเรียนหนึ่งคนหรือกลุ่มหนึ่งเป็นผู้อ่านเริ่มต้น นักเรียนทั้งชั้นอ่านพร้อมกัน (3) นักเรียนแบ่งกลุ่มกันอ่านแต่ละตอนในลักษณะของบทสนทนา(dialogue) และ (4) นักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มแยกกันไปอ่านด้วยกัน

1.5) กิจกรรมการอ่านอิสระ(Independent Reading)

สติวิ่ง และ ซิมสัน (Stewing and Simpson, 1995) กล่าวว่า การอ่านอิสระเป็นรูปแบบการอ่านที่นักเรียนควรได้รับการพัฒนาไปสู่การอ่านในใจ(Sustained silent reading : SSR) เป็นช่วงเวลาที่ทั้งนักเรียนและครูเลือกหนังสือที่ตนต้องการและอ่านอย่างอิสระเป็นประจำทุกวัน แต่การอ่านออกเสียง(Sustained Noisy Reading : SNR) มักเริ่มก่อนการอ่านในใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่เริ่มหัดอ่าน

รัคเคด และรัคเคด (Ruddell and Ruddell, 1995) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการอ่านอิสระ ได้แก่ Sustained Silent Reading (SSR) ดังนี้

...การอ่านอิสระเป็นยุทธวิธีเกี่ยวกับการอ่านสำหรับทุกคน ทุกวัน รวมทั้งครูผู้สอน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่ใช้มาตลอดตามทศวรรษ และเป็นที่ยอมรับสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น(Hunt, 1971 ; McCracken, 1978) การอ่านอิสระเป็นวิธีการสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการอ่านเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสอ่านหนังสือที่ตนเองเลือกเป็นประจำ สิ่งที่นักเรียนเลือกในอ่านอิสระได้แก่ หนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์อื่นๆ เวลาที่ใช้ประมาณ 5-15 นาทีตามระดับชั้นของเด็ก

2.1.1) การเตรียมกิจกรรมการอ่านอิสระ

ควรใช้เวลาเตรียมหนึ่งหรือสองวันเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับเวลาที่อ่าน ที่ทุกคนสามารถเลือกหนังสือที่พวกเขาชอบเพื่ออ่าน เด็กเล็ก-ประถม ควรใช้เวลา 5-10 นาที และ 10-15 นาที ในระดับที่สูงขึ้นโดยนักเรียนเลือกวัสดุที่อ่านจากศูนย์การอ่าน/บ้านห้องสมุด ซึ่งสามารถเลือกได้หลากหลายทั้งสารคดี บันเทิงคดี นิตยสาร

ที่คั่นหนังสือ(bookmark) เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับยุทธวิธี การอ่านอิสระ สำหรับคั่นตำแหน่งที่หยุดอ่านและตำแหน่งที่เริ่มอ่าน เป็นแถบกระดาษให้นักเรียนเขียนชื่อ เพื่อให้นักเรียนแน่ใจว่านักเรียนได้เลือกหนังสือที่ชอบสำหรับการอ่านอิสระได้ถูกต้อง

กฎสำหรับการอ่านอิสระควรอธิบายกฎนี้ก่อนการสอน (Tierney, 1990) ดังนี้

- (1) ทุกคนในห้องจะอ่านหนังสือระหว่างช่วงเวลาการอ่านอิสระ
- (2) ไม่มีการจัดจังหวะระหว่างช่วงเวลาการอ่านอิสระ ถ้ามีคำถามหรือข้อเสนอนั้นจะต้องรอนจนกระทั่งทุกคนอ่านเสร็จสิ้นแล้ว การอ่านอิสระคือการอ่านในใจ การพูดและกระซิบ ไม่จัดเป็นการอ่านอิสระ
- (3) จะไม่มีการให้นักเรียนรายงานสิ่งที่อ่านไปแล้ว
- (4) เวลาอ่านในการอ่านอิสระใช้เวลา....นาที ทุกวัน เริ่มที่เวลา.... และสิ้นสุดเวลา....

ควรเขียนกฎสี่ข้อนี้ไว้ที่ผนังเพื่อช่วยเตือนความจำของนักเรียน ครูควร ตระหนักว่าในระยะแรกๆ เด็กมักลืมที่เก็บหนังสือซึ่งควรมีสิ่งช่วยชี้แนะที่เก็บนั้น และควรเตรียมหนังสือในแต่ละเรื่องไว้หลายเล่ม

2.1.2) การส่งเสริมการอ่านอิสระ

ในวันแรกของการสอนอ่านอิสระเดือนนักเรียนเรื่องกฎ
การเปิดหนังสือการทำเครื่องหมายตำแหน่งเริ่มต้นแล้วให้นักเรียนเริ่มอ่านโดยครูต้องอ่านด้วย
เมื่อนานักคิดงขึ้นให้ยุติการอ่าน ปิดหนังสือและเตรียมสำหรับการเรียนการสอนต่อไปอาจ
อนุญาตให้นักเรียนมีเวลาเพิ่มอีกสัก 2-3 นาทีเพื่อให้นักเรียนได้หยุดอ่านในตำแหน่งที่เหมาะสม
กฎการอ่านอิสระเป็นสิ่งสำคัญ การได้เห็นครูมี
ความสุขในการอ่านหนังสือที่คนชอบเป็นมีความหมายสำหรับนักเรียนมาก ครูต้องไม่ใช้เวลา
ระหว่างกิจกรรมการอ่านอิสระ ไปเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนหรืองานอื่นๆที่ไม่ใช่
การอ่าน

2.1.3) การช่วยนักเรียนในการเลือกหนังสืออย่างอิสระ

ความสนใจในหนังสือเป็นปัจจัยหลักในการเลือก
หนังสือ ซึ่งจะช่วยให้เห็นชัดเมื่อนักเรียนเลือกหนังสืออ่านในศูนย์การอ่านและห้องสมุด
บางครั้งนักเรียนก็ไม่สามารถเลือกหนังสือที่ดีสำหรับอ่านได้ และอาจไม่ชอบถ้าต้องอ่าน
หนังสือที่ครูแนะนำ วิทซ์ (Veitch, 1968) ได้แนะนำเทคนิคต่างๆในการช่วยให้เด็กเลือก
หนังสือที่พวกเขาอ่านโดยครูสามารถสอนวิธีง่ายๆที่เรียกว่า "five-finger test" แก่นักเรียน ดังนี้

- (1) เลือกหนังสือที่นักเรียนคิดว่าคนสนใจ
- (2) เปิดหนังสือที่ละหน้า เลือกเล่มมีตัวหนังสือที่มี

ขนาดค่อนข้างใหญ่ เห็นชัดเจน

- (3) อ่านจากส่วนบนของหน้า เมื่ออ่านคำใดไม่ได้

ไม่ทราบความหมาย ให้ชูนิ้วขึ้น 1 นิ้ว ถ้าเป็นชื่อของบุคคลหรือสถานที่ไม่ต้องนับ

- (4) อ่านจนถึงคอนท้ายของหน้านั้น และดูว่านักเรียน

ชูนิ้วขึ้นกี่นิ้ว

- (5) การตัดสินใจความยาก-ง่ายของหนังสือ ถ้า

- (5.1) ชูนิ้ว 0 - 1 นิ้ว หนังสือที่ง่าย
- (5.2) ชูนิ้ว 2 - 5 นิ้ว หนังสือที่ยากปานกลาง
- (5.3) ชูนิ้ว 6 นิ้วหรือมากกว่า หนังสือที่นั่นนำ

ทำทาบให้อ่าน

- (6) ถ้าเป็นหนังสือง่ายและทำทาบก็ยังเป็นหนังสือที่ดี

สำหรับนักเรียน แต่ที่สำคัญในการอ่านอิสระโดยทั่วไปแล้วนักเรียนควรเลือกเรื่องยาก
ปานกลาง

2.1.4) การออกแบบระบบยืมหนังสือ

เพื่อส่งเสริมการอ่านอิสระในชั้นเรียนและที่บ้าน ครูต้องจัดระบบการยืมหนังสือวรรณกรรมและเตรียมศูนย์การอ่าน ในระดับประถมศึกษาอาจนำหนังสือมาให้เมื่อ ถึงเวลายืมหนังสือประจำวัน ซึ่งอาจเป็นช่วงเวลาพักกลางวัน เป็นต้น ใช้กระดาษ 3 X 5 นิ้ว บันทึกวันที่ ชื่อของนักเรียน ชื่อหนังสือ ทำดังนี้ประมาณ 4-5 แถบคาห์ นักเรียนอาจเขียนเองได้ โดยคัดลอกวันที่จากกระดาน ชื่อหนังสือจากรูปเล่มและเก็บในกล่องชื่อของตนเอง

2) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

2.1) กิจกรรมสนทนาและอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรม

2.2) กิจกรรมอื่นๆ

2.2.1) กิจกรรมเกี่ยวกับงานเขียน

2.2.2) กิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความรู้สึก

2.1) กิจกรรมสนทนาและอภิปรายเกี่ยวกับวรรณกรรม

กิจกรรมนี้จัดเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนเรื่องราวในวรรณกรรม ให้เข้าใจในประเด็นต่างๆของวรรณกรรมดียิ่งขึ้น และเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมอื่นๆต่อไป

นิโคล และ โรเบิร์ตส (Nicoll and Roberts, 1993) ได้ให้ตัวอย่างประเด็นของคำถามและหัวข้อในการสนทนา/อภิปรายไว้ ดังนี้

(1) คำถามความหมายตามตัวอักษร(Literal Question)

(2) คำถามที่เปิดโอกาสให้อภิปราย เช่น

“นักเรียนชอบอะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องนี้” “มีตรงไหนที่นักเรียนไม่ชอบบ้าง”

(3) คำถามที่กระตุ้นให้คิด (Thinking Question)

แบบต่างๆ ได้แก่

(3.1) คำถามกระตุ้นให้คาดคะเน (Prediction)

(3.2) คำถามกระตุ้นให้วินิจฉัย สรุปอ้างอิง

(Speculating/ Inferring)

(3.3) คำถามกระตุ้นให้เห็นใจ เข้าใจความรู้สึก

(3.4) คำถามเชื่อมโยงกับวรรณกรรมอื่นๆ เช่น
“นักเรียนเคยอ่านเรื่องอะไรที่คล้ายๆกับเรื่องนี้มาก่อนบ้าง”

(3.5) คำถามเพื่อการประเมิน เช่น “เรื่องนี้จบลง
อย่างมีความสุขหรือไม่”

(3.6) คำถามสำรวจรูปแบบของภาษา เช่น
“มีอะไรบ้างที่ภาพบอกไว้ แต่ไม่มีในคำบรรยาย” “มีประโยคใดบ้างที่บอกความคิดของตัวละคร”

2.2) กิจกรรมอื่นๆ

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้นำวรรณกรรมที่ได้ฟัง
มาแสดงออกและตอบสนองต่อวรรณกรรมในรูปแบบต่างๆตามความสนใจของตนเอง ซึ่งนิโคล
และ โรเบิร์ตส (Nicoll and Roberts, 1993) ได้แบ่งกิจกรรมต่างๆไว้ ดังนี้

2.2.1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานเขียน (*Activities Involving
Writing*) ได้แก่

- (1) การเขียนเพื่อตอบสนองวรรณกรรมที่อ่าน เช่น
  - (1.1) การเขียนสั้นๆ(Jotting) เกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน
  - (1.2) การเขียนบันทึกบรรยายเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน
  - (1.3) การเขียนบนกระดาษชาร์ตที่ติดบน

ป้ายนิเทศในหัวข้อต่างๆ เช่น ตัวละคร เป็นต้น

- (1.4) การเขียนถึงเพื่อนเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน
- (1.5) การเขียนถึงครูเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

ฯลฯ

- (2) การเขียนที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน เช่น
  - (2.1) บันทึกการระดมสมอง(Brainstorming)
  - (2.2) การเขียนบนกระดาษชาร์ตในหัวข้อ

ต่างๆ เช่น รายละเอียดของโครงเรื่อง

- (2.3) การเขียนสร้างสรรคบทละคร(script)

ฯลฯ

(3) การเขียนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ครูออกแบบเพื่อ

พัฒนายุทธวิธีการอ่าน เช่น

(3.1) การเขียนเล่าเรื่องซ้ำ (retelling)

(3.2) การช่วยกันค้นหาคำมาเติมในที่เว้นว่าง

ในข้อความ (Cooperative cloze)

(3.3) การเขียนคาดคะเน (Written predictions)

๑๓๑

(4) การเขียนเกี่ยวกับการค้นพบในวรรณกรรม เช่น

(4.1) การค้นพบความหมายที่แตกต่างระหว่าง

การบรรยายและการสนทนา โดยนำมาเขียนใหม่เป็นบทละคร (readers theatre)

(4.2) การเขียนค้นหาจากและโครงเรื่องโดย

สร้างความรู้จากแผนผังความคิดเกี่ยวกับตัวเรื่อง (story map) โดยใช้คำและรูปภาพ

2.2.2) การเขียนเกี่ยวกับการแสดงความรู้สึก (Expressive

Activities)

(1) การละคร (Dramatic Interpretation) เช่น

(1.1) การเขียนบรรยายฉากโดยจินตนาการจาก

เรื่องที่อ่าน

(1.2) การเขียนบทสนทนา

(1.3) การเขียนบทเพื่อเล่นบทบาทสมมติ

(1.4) การเขียนเพื่อเล่นหุ่นมือ (Puppet)

๑๓๑

(2) งานศิลปะ (Artistic Interpretation) เช่น

(2.1) การวาดภาพระบายสีหุ่นจำลอง (Model)

เพื่อให้เห็นฉาก ตัวละครหรือเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน

(2.2) การวาดภาพประกอบเรื่องที่เล่าซ้ำ

(retelling) หรือเขียนเรื่องขึ้นมาใหม่

๑๓๑

จากแนวการจัดกิจกรรมข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรมคือ 1) การอ่านวรรณกรรม มีหลักการเพื่อให้นักเรียนได้เห็นแบบอ่านที่ดีในการอ่านและให้มีนิสัยที่ดีในการอ่านโดยเริ่มจากการอ่านวรรณกรรม และ 2) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม มีหลักการเพื่อให้นักเรียนได้คิดทบทวนและสะท้อนเรื่องราวจากวรรณกรรมออกมาโดยการพูดหรือคิดสร้างสรรค์งานออกมาในรูปแบบต่างๆ

2.5 การประเมินผลตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ : การประเมินตามสภาพจริง และพอร์ตโฟลิโอ

การประเมินตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) และพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) ซึ่งประกอบด้วยหลักการและแนวคิดต่างๆ ดังนี้

- 2.5.1 ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) และ พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio)
- 2.5.2 ความสำคัญ
- 2.5.3 ลักษณะสำคัญ
- 2.5.4 หลักการประเมิน
- 2.5.5 วิธีการประเมิน

2.5.1 ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) และ พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio)

1) ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment)
 ัญหทัย วรระทวิทย์ (2540) กล่าวว่า การประเมินผลจากสภาพจริง หมายถึง กระบวนการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงาน เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาผลกระทบต่อเด็กเหล่านั้น การประเมินจากสภาพจริงจะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่เน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อน การประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของนักเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนเป็นผู้ค้นพบและสร้าง

ความรู้ การประเมินจากสภาพจริงเน้นให้ความสำคัญกับพัฒนาการและความต้องการในด้านความช่วยเหลือและการประสบความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน มากกว่าการประเมินผลการเรียนที่มุ่งให้คะแนนผลผลิต และจัดลำดับที่ แล้วเปรียบเทียบกับกลุ่ม และจะแตกต่างจากการทดสอบทั่วไป เนื่องจากเป็นการวัดผลโดยตรงในสภาพการแสดงออกจริงๆ ซึ่งการทดสอบด้วยข้อสอบนั้นจะวัดได้เฉพาะความรู้และทักษะบางส่วน นอกจากนี้การประเมินจากสภาพจริงจะมีความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์แก่ครูผู้สอน ใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะกับแต่ละบุคคลได้

อุทุมพร จามรمان (2540) กล่าวว่า Authentic Assessment (การตีค่าที่แท้จริง) หมายถึง การวัดและประเมินกระบวนการทำงานของสมองและจิตใจของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมาตามสิ่งที่เขาทำ โดยพยายามตอบคำถามว่า เขาทำอย่างไรและทำไมทำอย่างนั้น การได้ข้อมูลว่า “เขาทำอย่างไร”(How) และ “ทำไม”(Why) จะช่วยให้ผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนของผู้เรียน และการสอนของผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและทำให้ผู้เรียนเกิดอยากเรียนรู้ต่อไป

2) ความหมายของพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio)

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2539) กล่าวว่า พอร์ตโฟลิโอ หมายถึง การเก็บรวบรวมผลงานของเด็กที่ผ่านการคิดเลือกโดยตัวเด็กเอง(หรือภายใต้การแนะนำของครู มาสะสมไว้ในภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีระบบและมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆของเด็กให้แก่นักเรียน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างและประเมินพอร์ตโฟลิโอด้วยกัน โดยนักเรียนเป็นผู้เลือกเนื้อหาสาระในการสร้างพอร์ตโฟลิโอ ภายใต้คำแนะนำของครู โดยทั้งครู และนักเรียนต่างมีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการกำหนดความเหมาะสมของเนื้อหาสาระและวิธีการให้คะแนน พอร์ตโฟลิโอของนักเรียนมุ่งที่การประเมินผลย่อย(formative evaluation) มากกว่าการประเมินสรุปผลรวม (summative evaluation) ดังนั้น พอร์ตโฟลิโอของนักเรียนจึงประกอบด้วยผลงานของนักเรียนที่หลากหลาย และมากเพียงพอเพื่อใช้ในการประเมินเพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น

พอลสัน (Poulson, 1990) กล่าวถึง พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)ว่าหมายถึง การรวบรวมทั้งผลงานและหลักฐานแสดงกระบวนการทำงานของเด็ก ที่แสดงความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จมากกว่าหนึ่งจุดมุ่งหมาย เป็นการเก็บรวบรวมโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกผลงานของตน

รัคเคิล และ รัคเคิล (Ruddell and Ruddell, 1995) กล่าวว่า พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio) เป็นการรวบรวมเพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าของนักเรียนหรือเป็นงานที่แสดงการอ่านการเขียนที่สมบูรณ์ระหว่างที่เรียน เป็นรูปแบบการเก็บเอกสารงานของนักเรียนเพื่อใช้ประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนในช่วงเวลาต่างๆ

2.5.2 ความสำคัญของพอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)

กู๊ดแมน (Goodman, 1989 cited in Porter and Cleland, 1995) กล่าวว่า การประเมินผลในชั้นเรียนที่เรียนภาษาตามแนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) จำเป็นต้องใช้พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)ในการประเมินการพูด การอ่าน การเขียนและพัฒนาการด้านความคิด เนื่องจากเหตุผลดังนี้

- 1) การประเมินต้องต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
- 2) การประเมินเป็นการแปลความหมาย
- 3) การประเมินเป็นการประเมินตนเองทั้งของครูและนักเรียน
- 4) การประเมินใช้รูปแบบที่หลากหลาย
- 5) การประเมินเป็นการสะท้อนให้เห็นหลักสูตร และหลักสูตรสะท้อนให้เห็นรูปแบบการประเมิน

วาเลนเซีย (Valencia, 1990 cited in Ruddell and Ruddell, 1995) กล่าวว่า การประเมินโดยใช้พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)ได้นำมาใช้ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ

- 1) พอร์ตโฟลิโอเป็นการจัดหาเพื่อเลือกชิ้นงานที่ดีที่สุดที่นักเรียนแต่ละคนเลือก
- 2) พอร์ตโฟลิโอใช้ประเมินการเรียนและความก้าวหน้าทางการเรียนที่หลากหลาย

3) พอร์ตโฟลิโอเป็นการประเมินงานการอ่าน-เขียนของนักเรียนตามสภาพจริง(authentic)ซึ่งวัดไม่ได้ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5.3 ลักษณะสำคัญของพอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)

แมคคาฟี (McAfee, 1994) ได้สรุปแนวคิดในการใช้พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) ไว้ดังนี้

- 1) รูปแบบการจัดทำ ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้
- 2) เป้าหมายของพอร์ตโฟลิโอคือสิ่งที่เด็กสามารถทำได้
- 3) เชื่อมโยงการประเมินได้หลายวิธี
- 4) มีความต่อเนื่องในการประเมินมากกว่าเป็นคะแนนหรือเกรด
- 5) ให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของพฤติกรรมเด็กมากกว่าการทดสอบ

ซีรันท์ ดานนท์ (2540) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการประเมินโดยใช้พอร์ตโฟลิโอไว้ดังนี้

- 1) มุ่งวัดว่านักเรียนทำอะไรได้บ้าง มากกว่าการจำหรือระลึกอะไรได้บ้าง ต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ในรูปของการผลิต สร้างผลงานหรือความรู้ มากกว่าการเลือกหาคำตอบที่ถูกต้องจากข้อสอบ
- 2) เน้นความตรง(Validity) มากกว่าความเที่ยง(Reliability) คือสนใจที่ใช้ข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริง มากกว่าการประเมิน โดยใช้เพิ่มสะสมงานก็ครั้งก็ได้ผลตรงกัน
- 3) เน้นการพิจารณาตัดสินใจโดยข้อมูลเชิงคุณภาพ มากกว่าการตัดสินใจเชิงปริมาณหรือการให้คะแนน ดังนั้นวิธีการที่ใช้จึงใช้วิธีการสังเกต ตรวจสอบงานมากกว่าการทดสอบ
- 4) เน้นกิจกรรมที่มีความหมายและจำเป็นต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้จักตนเอง เชื่อมมัน ภูมิใจในตนเองมากกว่าการแข่งขัน
- 5) ผสมผสานกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลเข้าด้วยกัน

2.5.4 ทักษะและวิธีการประเมิน

คอร์เน็ต และ แบลงเคนชิพ (Cornett and Blankenship, 1990) กล่าวถึงหลักการประเมินพัฒนาการทางภาษาไว้ดังนี้

- ครูและนักเรียน
- 1) พัฒนาการด้านการอ่านและการเขียนควร ได้รับการตัดสินร่วมกันทั้ง
  - 2) พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)เป็นการเก็บตัวอย่างงาน เป็นบันทึก พัฒนาการทางด้านการอ่านการเขียนเมื่อเปรียบเทียบกับในแต่ละช่วงเวลา
  - 3) ควรมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านกับนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อค้นหายุทธวิธีในการทำความเข้าใจเรื่องราวและคำศัพท์ของนักเรียน
  - 4) ควรให้นักเรียนเก็บบันทึกเกี่ยวกับเรื่อง ผู้แต่งและรายละเอียดในเรื่องที่อ่าน
  - 5) ควรให้นักเรียนได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเขียนในงานของเพื่อน
  - 6) ควรให้นักเรียนประเมินการอ่าน การเขียน การฟัง และการพูดของตนเองได้ ทั้งในรูปแบบการพูดและการเขียน
  - 7) ครูควรสังเกตในช่วงกิจกรรมการอ่านอิสระ และบันทึกพฤติกรรมที่เห็นขณะกำลังทำกิจกรรม

การพัฒนาพอร์ตโฟลิโอ(Portfolio) มี 10 ขั้นตอน ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540)

- ขั้นที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของพอร์ตโฟลิโอ
- ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมงานหรือหลักฐาน
- ขั้นที่ 3 การคัดเลือกงานหรือหลักฐาน
- ขั้นที่ 4 การจัดระบบของพอร์ตโฟลิโอ
- ขั้นที่ 5 การสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่องานหรือหลักฐาน
- ขั้นที่ 6 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง
- ขั้นที่ 7 การประเมินผลงานหรือหลักฐาน
- ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับงานหรือหลักฐาน
- ขั้นที่ 9 การปรับเปลี่ยนงานหรือหลักฐาน
- ขั้นที่ 10 การจัดนิทรรศการผลงานของนักเรียน

ในการดำเนินงานนั้น อาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบางขั้นตอนได้ตามความเหมาะสม แต่ขั้นตอนที่ยังควรมีอยู่เป็นหลัก 3 ขั้นตอนคือ การรวบรวมงานหรือหลักฐาน การสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึก และการประเมินผลงานหรือหลักฐาน ส่วนขั้นตอนอื่นอาจถูกรวมกันได้

จากสำนิยามและแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การสอนภาษาตามแนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ได้มีการพัฒนาควบคู่กันกับการประเมินตามสภาพจริง(Authentic) และพอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)มาตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ด้วยวิธีการประเมินผลดังกล่าวเป็นวิธีการที่สามารถแสดงพัฒนาการทางภาษาของนักเรียนได้อย่างเป็นธรรมชาติ

พัฒนาการทางภาษาของเด็กเริ่มเรียน

ทฤษฎีว่าด้วยระบบของภาษาที่เป็นพื้นฐานการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานที่เชื่อว่า หัวใจของภาษาคือความหมาย(บุษบง ต้นตึงค์, 2536) และแนวคิดที่ถือว่าความผิดพลาดเป็นธรรมชาติและเป็นขั้นพัฒนาการของผู้เรียน(Fisher and Terry, 1990) ส่งผลให้มุมมองในการอ่านและการเขียนแตกต่างไปจากการสอนแบบเดิม การอ่านและการเขียนของนักเรียนตามทัศนะของการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานจึงมีระดับพัฒนาการเป็นลำดับขั้น จากระดับที่ต่ำที่สุดคือการปฏิบัติสกรการอ่านเขียนหรือทำไม่ได้ จนถึงระดับการอ่านและเขียนได้อย่างสมบูรณ์

1. พัฒนาการด้านการอ่าน

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงระดับขั้นพัฒนาการทางภาษาด้านการอ่านของนักเรียน มีดังนี้

ศรินธร วิทยะศิรินันท์ (มปป.) ได้อธิบายระดับขั้นพัฒนาการการอ่านในบางด้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไว้ดังนี้

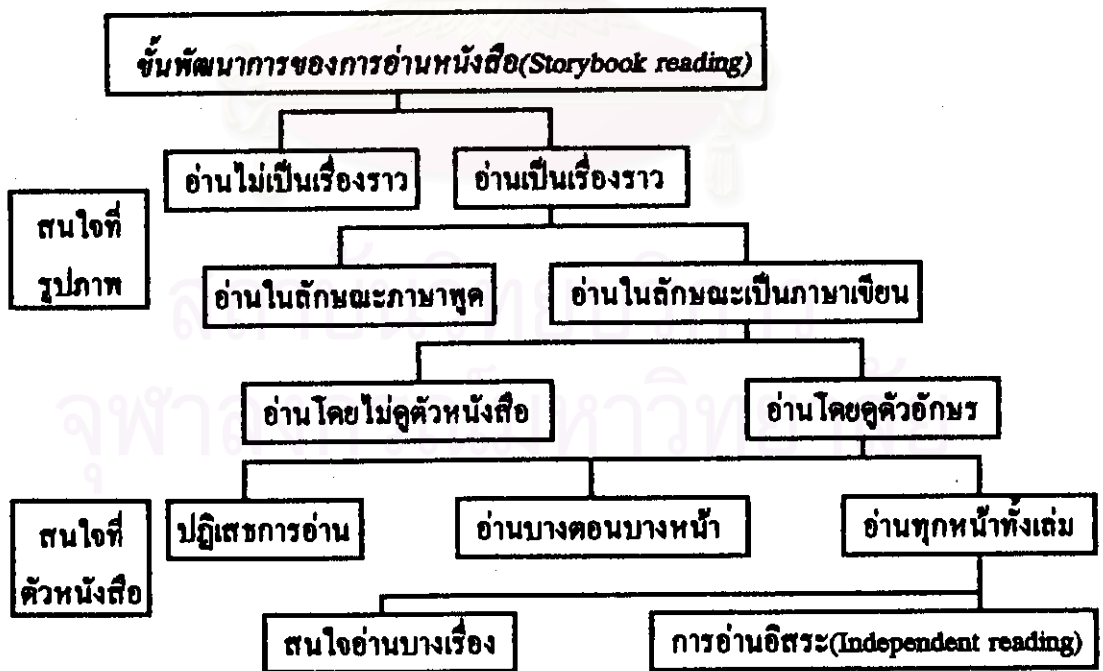
- 1) หยิบหนังสือมาอ่านเมื่อมีโอกาส ขอให้ผู้อื่นอ่านให้หรือ
  - 1.1) หยิบมาอ่านเมื่อครูกระตุ้น
  - 1.2) หยิบมาอ่านเมื่อมีเพื่อนทำนำ
  - 1.3) หยิบมาอ่านด้วยตนเองเมื่อมีเวลาว่าง
- 2) อ่านหนังสืออ่านมีสมาธิ
  - 2.1) เปิดดูภาพผ่านๆ
  - 2.2) เปิดดูและหยุดอ่านบางตอน บางหน้า
  - 2.3) เปิดอ่านจนจบแต่ละหน้า
- 3) อ่านออก
  - 3.1) ดูภาพแล้วแต่งหรือเล่าเรื่องจากภาพ
  - 3.2) อ่านข้อความในเรื่อง บางคำ บางตอน ได้ถูกต้อง
  - 3.3) อ่านข้อความในเรื่อง ได้ถูกต้อง

- 4) ใช้เสียงและจังหวะในการอ่านได้เหมาะสม
  - 4.1) อ่านด้วยน้ำเสียงเสมอกัน เว้นวรรคตอนไม่ถูก
  - 4.2) อ่านโดยใช้เสียงสูง-ต่ำ หนัก-เบา ตามเรื่อง แต่เว้นวรรคตอนไม่ถูก
  - 4.3) อ่านโดยใช้เสียงสูง-ต่ำ หนัก-เบา ตามเรื่อง แต่เว้นวรรคตอนได้ถูกต้อง

ชรสเซอร์ และ ฟิลลิป (Schlosser and Phillip, 1991) ได้ให้โครงสร้างขั้นพัฒนาการของการอ่านไว้ดังนี้

- ขั้นที่ 1 พยายามอ่านตามประสบการณ์เดิม
- ขั้นที่ 2 รู้ว่าคำมีความคงที่
- ขั้นที่ 3 อ่านคำที่คุ้นเคยได้ จำแนกและบอกชื่อตัวอักษรได้บ้าง
- ขั้นที่ 4 อ่านแต่เสียงพยัญชนะต้นในคำใหม่ได้
- ขั้นที่ 5 จำตัวอักษรที่สัมพันธ์กับเสียงในคำได้

เทมเพิล และ กิลเลต (Temple and Gillet, 1989) ได้อธิบายลักษณะขั้นพัฒนาการของการอ่านในรูปของแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ 8 ขั้นพัฒนาการของการอ่านหนังสือของเด็ก (Temple and Gillet, 1989)

2. พัฒนาการด้านการเขียน

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงระดับขั้นพัฒนาการทางภาษาด้านการเขียนของนักเรียน มีดังนี้

ชรอตเซอร์ และ ฟิลลิป (Schlosser and Phillip, 1991) ใช้อธิบายระดับขั้นพัฒนาการการเขียนไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 จิตเขียน

ขั้นที่ 2 เขียนเส้นตรง วาดซ้ำๆ

ขั้นที่ 3 รูปแบบคล้ายตัวอักษร

ขั้นที่ 4 ตัวอักษรและพยัญชนะต้นเริ่มมีความสัมพันธ์กับคำที่เขียน

ขั้นที่ 5 การสะกดตามกฎเกณฑ์ของตนเอง

ขั้นที่ 6 การสะกดคำที่ถูกต้องตามหลักภาษา

ทรินทร วิริยะศิริวัฒน์ (มปป.) ได้ให้ระดับการประเมินทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไว้ดังนี้

1) เขียนสะกดคำถูกต้อง

ระดับที่ 1 ไม่เห็นเค้าคำเลย

ระดับที่ 2 เห็นเค้าคำเฉพาะพยัญชนะหรือสระ

ระดับที่ 3 เค้าของคำชัดเจน เค้าได้ง่าย ไม่ต้องรู้บริบทของคำ

ระดับที่ 4 สะกดถูกหลักการแจกถูก และสะกดคำพื้นฐานได้

2) เรียบเรียงความคิดด้วยการเขียนได้

ระดับที่ 1 เขียนเป็นคำๆเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการเล่า

ระดับที่ 2 เขียนเป็นประโยคสั้นๆ 1 ประโยค

ระดับที่ 3 เขียนเป็นประโยคสั้นๆ 2-5 ประโยค แต่ความยังไม่ต่อเนื่อง

ระดับที่ 4 เขียนเป็นข้อความที่ต่อเนื่องกันได้ ความยาว 3-5 ประโยค

ระดับที่ 5 เขียนเป็นเรื่องยาวเกิน 5 บรรทัดได้

กล่าวโดยสรุปว่า ระดับขั้นพัฒนาการด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนที่นักการศึกษาพยายามอธิบายลำดับขั้นพัฒนาการการอ่านและการเขียนของนักเรียนตามธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลและสรุปเป็นระดับขั้นทางภาษาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยต่อไป

การพัฒนาโปรแกรมการสอน

โปรแกรมการสอน หมายถึง รายละเอียดของแนวการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปหรือผู้เรียนที่มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้ ซึ่งส่วนใหญ่รายละเอียดของโปรแกรมจะประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมาย ลักษณะของโปรแกรม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโปรแกรม วิธีการจัดกิจกรรม และการประเมินผลโปรแกรม (ควงเคื่อน อ่อนน่วม, 2529)

รัคเคด และ รัคเคด (Ruddell and Ruddell, 1995) อธิบายว่า โปรแกรมการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับชั้นเรียนสามารถออกแบบได้ 3 แนวทาง คือ

- 1) มีหนังสือหลัก (core set of book) และใช้ในการสอนสำหรับนักเรียนแต่ละชั้น
- 2) ใช้วรรณกรรมบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรวิชาต่างๆ เช่น สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
- 3) ใช้ตามความสนใจของเด็กแต่ละคน

แมคคอปฟลิน และ เอียร์เชซ (McLaughlin and Bares, 1976 cited in Paul and McLaughlin, 1981) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การประเมินผู้เรียน
- 2) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์การสอน
- 3) การวิเคราะห์ผลงาน
- 4) การเลือกและการใช้กลยุทธ์ในการสอนรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์
- 5) การประเมินผลโปรแกรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยของไทยและต่างประเทศหลายเรื่อง ที่ศึกษาและมีข้อค้นพบที่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach) ดังนี้

จินตนา ท่าสระ (2530) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับหนังสือหมูนเวียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับหนังสือหมูนเวียนว่าแตกต่างกันหรือไม่ นักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับหนังสือหมูนเวียนมีความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้นเพียงใด และนักเรียนที่มีนิสัยรักการอ่านต่างกันมีความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้นแตกต่างกันหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองได้จากการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองได้รับการเรียนหนังสือให้อ่าน 6 ครั้ง ครั้งละ 2 สัปดาห์ รวมระยะเวลา 3 เดือน ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับหนังสือหมูนเวียน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน และแบบสัมภาษณ์วัดนิสัยรักการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับหนังสือหมูนเวียนมีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนที่ไม่ได้รับหนังสือหมูนเวียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับหนังสือหมูนเวียนมีความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่มีนิสัยรักการอ่านต่างกันโรงเรียนที่ได้รับหนังสือหมูนเวียน มีความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิษฎา ทูทมาตย์ (2531) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่านและการยืมหนังสือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน กลุ่มควบคุมเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่จัดมี การแสดงหุ่นโดยใช้เรื่องจากหนังสือ การเล่าเรื่องจากหนังสือ การเล่นเกมแข่งขันย่อเรื่องจากหนังสือ และการทาบปัญหาจากหนังสือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามวัดนิสัยรักการอ่าน และแบบเก็บสถิติการยืมหนังสือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ คือ t-test ผลการทดลองพบว่า

- 1) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีนิสัยรักการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีการยืมหนังสือสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีนิสัยรักการอ่านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีการขียนหนังสือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภัทรา คงเรือง (2539) ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ที่มีต่อความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือของเด็กวัยอนุบาล ตัวแปรต้นคือ กิจกรรมการอ่าน ตัวแปรตาม คือ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือในด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือ ตัวอักษร เครื่องหมายวรรคตอนและการใช้สิ่งชี้แนะในการคาดคะเน และการตรวจสอบการคาดคะเน นักเรียนกลุ่มทดลอง เรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และนักเรียนกลุ่มควบคุม เรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่านแบบปกติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิสรา เพ็ชรรัตน์ (2539) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการจับใจความของเด็กวัยอนุบาลโดยใช้เทคนิคการเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำ ข้อค้นพบของการวิจัยมีดังนี้ 1) กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจับใจความสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการใช้ภาษาพูดสื่อความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แฮร์ริส (Harris cited in Fisher, 1990) ได้จัดการสอนแบบปกติสำหรับสี่วันแรก ส่วนวันที่ห้าครึ่งหนึ่งได้รับการสอนไวยากรณ์ อีกครึ่งหนึ่งให้เขียนเรื่องอิสระ เป็นเวลา 2 ปี พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนไวยากรณ์จะเขียนประโยคที่สมบูรณ์ได้น้อยมากและผิดพลาดมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนให้เขียนเรื่อง(writing stories)

ลีตเตอร์ (Leater, 1993) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการอ่านโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานกับนักเรียนเกรด3 เพื่อฝึกทักษะการอ่านและเขียน ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมวรรณกรรมเป็นฐานมีผลกระทบต่อนักเรียนประสบผลสำเร็จในการอ่านและการเขียน

นิวตัน (Newton, 1993) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคะแนนการอ่านและระดับเจตคติระหว่างกลุ่มทดลองที่ใช้วรรณกรรมเป็นฐานกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ใช้วรรณกรรมเป็นฐานในนักเรียนเกรด 7 โดยทดลองเป็นเวลา 46 ชั่วโมง ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมวรรณกรรมเป็นฐานมีระดับการอ่านและเจตคติต่อการอ่านสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ลอซบอฟ (Losbbaugh, 1992) ศึกษาผลของการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อความสามารถในการเรียนเขียนของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กลุ่มทดลอง 4 ห้องเรียนที่ใช้การเรียนการสอนแบบธรรมชาติ กลุ่มควบคุม 4 ห้องเรียนใช้ชุดการสอนแบบเรียนตามปกติ ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการเขียนของเด็กโดยดูจากตัวอย่างงานเขียนของเด็ก และประเมินโดยรวม เพื่อดูความสามารถในการแสดงความคิดในการเขียนของเด็กและศึกษาระดับความซับซ้อนของโครงสร้างโดยการวัดหน่วยประโยคอิสระ (T-unit) ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนการประเมินโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนได้ดีขึ้น ทั้งนี้ในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของนักเรียนนอกจากมุ่งพัฒนานักเรียนเพียงให้อ่านออกเขียนได้แล้ว ยังสามารถพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้รู้หนังสือ (Literacy) ได้ด้วย ได้แก่ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับหนังสือและ ตัวหนังสือ วรรณกรรมที่มีเรื่องราวและการใช้ภาษาที่คงมยังให้สุนทรียภาพแก่นักเรียน มีพัฒนาภาพที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีในการอ่านได้ ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาในทุกๆด้าน ผู้วิจัยจึงได้นำมาให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนอภิปรายผลต่อไป